- که مصيبتونه نه واى، موږ به مفلس او بې‌چاره د قيامت په ميدان کې ولاړ واى.

سپینه مینه سره وینه

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصلي عنوان: عاشق فی غرفه العملیات

ليكوال: دوکتور محمد بن عبدالرحمن العريفی

ژباړه : اجمل هېوادمل

خپرندوی: ډیجیټال

تاريخ : ۱۴۰۴/۱۱/۱ هـ ش

سرچینه: www.arefe.com

واټساف شماره: ۰۷۷۶۵۹۳۵۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

سریزه 5

....

....

سویڼ:..6

موږ هغه صابر وموند: 8

عروه بن زبیر: 10

ناروغي دوه لاملونه لري! 11

له یوه رواني روغتون څخه لیدنه...13

خوږه بدله(عوض)...17

الله د بندګانو درجې لوړوي: 23

قهرمان:...24

لوړ همت...27

خالد:...29

د ډاکترانو لپاره: 31

تواضع او فروتني: 34

دروغجن شهادت (ګواهي)...35

د مرګ پر بستر: 35

ډاکتران او دعوت:...36

ډاکتر او د نېکۍ کلیانې:..37

د خیر کلیانې: 38

د ناروغانو لمونځ:...39

د ناروغانو اودس:...39

د ناروغانو لمونځ...41

د ناروغانو د روژې احکام: 43

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ناروغ د ملګري(پایواز) لپاره خبرې..45
په نظامي روغتون کې:...46
ډاکټر عبدالله وايي: 50
د ناروغ د لیدو آداب:...53
د عمومي دید او مېلمستیا آدابو ته پاملرنه 54
د عملیاتو (جراحي) څخه مخکې: 55
اسانه غنیمت:..57
د ناروغانو لپاره غوره اذکار: 58
ناروغ او ګناه: 58
ناروغان څو ډوله دي: 61
د ناروغۍ له امله بې صبري...63
همدا یوه کوچنۍ دانه! 64
په پای کې: 66

(c) ketabton.com: The Digital Library

➢ سریزه:

پـه داسې يـوې نـړۍ کې چې ماديـت پې رنګونـه پيکـه کـړي او ظـاهري ځـلاو د انســانانو ســترګې برېښــولې دي، کلــه ناکلــه د ژونــد پــه ګــوټ ګــوټ کې داسې پېښې ــ رامنځتــه کــيږي چې مــوږ لــه خپــل غفلــت څخــه رابيــداره کــوي. دا کتــاب چې ستاســو پــه لاســونو کې دی، يــوازې د ټکــو او جملــو يــوه ټولګــه نــه ده؛ بلــکې دا د هغــو چيغــو انګــازه ده چې کلــه پــه پــرمختللي غــرب کې د مــرګ پــه سړو خونــو کې تــر غــوږو کــيږي او کلــه زمــوږ د ټــولنې پــه مــنځ کې د يــوه ناارامه وجدان له تله راوځي.

مــا پــه دې کتــاب کې هڅــه کــړې چې د ژونــد د دوو متضــادو څــېرو تــرمنځ پـرده پورتـه کـړم. لـه يـوې خـوا د **"سـپينې ميـنې"** پـه هينـداره کې د عفـت، پـاکۍ او ايمـاني رڼـا کيسې ــ درتـه وړانـدې کـوم چې انسـان تـه د ژونـد رښـتينی مفهــوم ښيې ــ او لــه بــلې خــوا د **"سرې ويــنې"** پــه ډګــر کې د هغــو ازمايښــتونو او قربــانيو ننــداره درتــه کــوم چې د حــق پــه لاره کې د ســتونزو ګالــل پــکې نغښتي دي.

پـه دې اثـر کې بـه تاسـو ولـولئ چې څنګـه پـه عصـرې روغتونونـو کې د "آرامې مـړينې" پـه نـوم د ژونـد ډيـوې مـړې کـيږي، او څنګـه يـوه کـوچنۍ دانـه د يـوه انسـان ټـول رواني آرام لـه منځـه وړلی شي. دا کيسې ــ مـوږ تـه يـو مهـم درس راکــوي: **"ايمــان هغــه ســپر دی چې انســان د ژونــد پــه هــر طوفــان کې خوندي ساتي."**

هيلـه مـن يـم چې د دې کتـاب هـره پاڼـه ستاسـو د روح لپـاره يـوه کـړکۍ شي ترڅــو حقــايق هغسې ــ وګــورئ لکــه څنګــه چې دي. راځئ چې پــه ګــډه د دې کتــاب پــه پــاڼو کې د خپــل ورک شــوي وجــدان او ډاډه زړه پــه لټــه کې ســفر پيل کړو.

په درنښت،

العريفي / اجمل هيوادمل

(c) ketabton.com: The Digital Library

➢ سویډن:

تیلیفـــون مې زنـــګ ووهــــه... یـــو چـــا لـــه ســـویډن راسره کـــار درلـــود...
. الســــــــلام علـــــــیکم... شــــــــیخ محمـــــــــد یاســـــــت؟
. وعلــــــــیکم الســــــــلام... هـــــــو، مهربـــــــاني وکـــــــړه؟
. شـــیخ زه یـــو ډاکـــتر یـــم، د تخصصيـــ زده کـــړو لپـــاره دلتـــه پـــه مـــالمو (پـــه ســـویډن کې) مېشـــت یـــم، پنځـــه کالـــه کـــېږي چې پـــه یـــوه روغتـــون کې کـــار کـــوم...
شــــیخ! دلتـــه پـــه روغتـــون کې چې کلـــه یـــو داسي نـــاروغ راوړي چې د لاعلاجـــه نـــاروغۍ ښـــکار وي او د ژونـــدي پـــاتې کیـــدو يې هـــېڅ هیلـــه نلـــري، نـــو هغـــوی تـــه د تغـــــذيې ســـــېروم لګـــــوي، او لـــــه هغـــــه سره یـــــو درد کمـــــوونکی درمـــــل او همدارنګـــه یـــوه وژونـــکې مـــاده ګـــډوي... نـــاروغ چې ډیـــر پـــاتې شي تـــر دوو یـــا دریـــو ورځـــو پـــورې ژونـــدی پـــاتې کـــېږي، بیـــا مـــري... وروســـته د هغـــه کـــورنۍ راځي او د ده جســـد لـــه روغتونـــه اخـــلي، او فکـــر کـــوي چې پـــه طبـــیعي توګـــه مـــړ شوی، حال دا چې وژل شوی وي...

. أعـــــــــــــــــوذ بـــــــــــــــــــــــــالله! دا خـــــــــــــــــــــو...
. ښـــــه غـــــوارم شـــــیخ! لا مې پوښـــــتنه نـــــه ده بشـــــپړه شـــــوې... نـــــن زه پـــــه بـــــېړنۍ خانګـــه کې وم، یـــو نـــاروغ راوړل شـــو، یـــو مســـلمان چې پاکســـتاني اصـــل ســـوېډنی و، لـــه یـــوې خطرنـــاکې نـــاروغۍ ځـــورېـده... لـــږ وړانـــدې يې ده تـــه هغـــه وژونـــکې مـــاده تزریـــق کـــړه... اوس زه څـــه وکـــړم؟ د نـــاروغ کـــورنۍ تـــه دې خـــبره وکـــــــــــــــــــــړم کـــــــــــــــــــــه نـــــــــــــــــــــه؟
ډاکـــتر د هغـــو کســـانو شـــمېر یـــاداوه چې پـــه دې طریقـــه وژل شـــوي، او د هغـــوی لـــه دردونـــو او کړاوونـــو يې خـــبرې کـــولې... ډېـــر احساســـاتي او پـــه جـــوش کې لګیـــا وه..
خـــو زه پـــه خپلـــو فکرونـــو کې ډوب وم... پـــه دې مې ســـوچ کـــاوه چې د دوی لپـــاره ژونـــد څـــه معنـــا لـــري؟ د شرابـــو جـــام، یـــوه ســـندرغاړې ښـــځه، بســـتر او خوندونـــه... کلـــه چې لـــه یـــوې نـــاروغۍ یـــا درد څخـــه نـــه شي کـــولای دا ډول ژوند وکړي، نو د ژوند دلیل نه ویني... نو ولې ژوندی پاتې شي؟ ولې؟

رښـــتیا هـــم، تـــوپیر دی د هغـــه چـــا تـــرمنځ چې **خـــوري تـــر څـــو ژونـــدی پـــاتې شي**، او د هغـــه چـــا تـــرمنځ چې **ژونـــدی پـــاتې کـــېږي تـــر څـــو يې وخـــوري!**
هغـــوی نـــه پـــوهېږي چې همـــدا ژونـــدي پـــاتې کېـــدل، کـــه څـــه هـــم نـــاروغ وي او پـــه بســـتر پـــروت وي، د الله پـــه نـــزد د درجـــاتو د لـــوړوالي ســـبب ګـــرځي. ځکـــه چې هـــر "ســـبحان الله" یـــو صـــدقه ده، هـــر "الحمـــد لله" یـــو صـــدقه ده، هـــر "لا إلـــه إلا الله" یـــو صـــدقه ده، او هـــر درد، حـــتی کـــه یـــو اغـــزی هـــم د انســـان په پښه کې ننوزي، د الله له لوري د ګناهونو د بخښنې وسیله ګرځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځومره ډېر خلک شته چې ناروغي د هغوی لپاره د جنت د دروازې سبب ګرځي... مؤمن دومره ازمایل کېږي، تر څو داسې شي لکه نوی ماشوم چې پر ځمکه ګرځي مګر هېڅ ګناه يې نه وي پاتې بېخي معصوم شي.

امام احمد رحمه الله وایي: **که مصیبتونه نه وای، مور به مفلس او بېچاره د قیامت په میدان کې ولاړ وای.**

او امام بخاري رحمه الله له ابوهریره رضي الله عنه روایت کوي چې رسول الله ﷺ وفرمایل:

«مؤمن هېڅ سختي، غم، یا اندېښنه نه ویني، مګر که یو اغزی يې هم په پښه کې لاړ شي، الله يې د هغه اغزي په برکت ګناهونو کموي.»

او رسول الله ﷺ وفرمایل:

«مؤمن د خپل کور، خپل اهل، مال او اولاد له اړخه دومره په بلا ازمایل کېږي، تر څو الله ته ورشي او هېڅ ګناه ورته نه وي پاتې.» او د انس بن مالک رضي الله عنه نه مرفوع روایت دی چې رسول الله ﷺ وفرمایل:

«د اجر لویي د ازموینې له لویۍ سره برابره ده، او کله چې الله یو قوم خوښ کړي، هغوی ازمويي؛ نو څوک چې راضي وي، رضا يې په برخه کېږي، او څوک چې ناخوښي وښيي، خفه کېږي.» او مسلم روایت کړی چې رسول الله ﷺ وفرمایل: «د مؤمن کار عجیب دی! د ده هر کار خیر دی، او دا ځانګړنه یوازې د مؤمن لپاره ده: که خوشحالي ورته ورسیږي، شکر کوي او اجر ترلاسه کوي، او که مصیبت ورته ورسیږي، صبر کوي او بیا هم اجر ترلاسه کوي. نو هر څه چې الله د مؤمن لپاره ټاکي، په هغه کې خیر دی.»

نو مخکې له دې چې د دې کتاب په سمندر کې ورننوځم، د هر ناروغ لپاره، هغه چې ناروغ وي، دا وایم:

په هغه څه قانع او راضي شه چې الله درته ټاکلي دي، او پوه شه چې که صبر وکړې او د الله له دربار څخه د اجر تمه ولرې، دا ناروغي ستا د ګناهونو د بښنې او د درجاتو د لوړوالي سبب کېږي.

د هغو کسانو پر مخکې چې ستا لیدو ته راځي، ځان راضي او خدای ته تسلیم ښکاره کړه، تر څو پوه شي چې الله داسې بندګان لري چې د الله عزوجل فیصلې ته تسلیم دي، د الله په قضا او قدر راضي دي، او په امتحان صبر کوي...

الله د آسماني پرښتو پر وړاندې پر دوی ویاړ کوي او هغوی د ځمکې د خلکو لپاره بېلګه ګرځوي...

ایا نه غواړې چې له همدغو خلکو څخه واوسې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

➢ موږ هغه صابر وموند:

حضرت ایوب علیه السلام یو ډېر شتمن سړی و، د مال او شتمنۍ، ښځو او اولادونو څښتن و... الله تعالی هغه ته د نبوت مقام ورکړی و او په خلکو کې یې ډېر عزت درلود.

خو ناڅاپه — په یوه شپه او ورځ کې یې — ټول اولادونه، شتمني او نعمتونه له لاسه ورکړل، او یوازې یوه مېرمن ورسره پاتې شوه. بیا یې ازموینه نوره هم سخته شوه، الله تعالی پرې یو دروند مرض مسلط کړ، دومره دروند چې د ده قوم پرې حیران شو، ووېرېدل چې ناروغي به یې نورو ته انتقال شي، نو له خپلو منځونو یې وباسه.
ایوب علیه السلام مجبوره شو چې په دښته کې، په یوه خېمه کې ژوند وکړي. ناروغي یې د بدن قوت له منځه وړی و، پوستکی یې تناکي تناکي شوی وه، خلکو تري دومره کرکه لرله چې حتّی نږدې نه ورتلل.
له مجاهد رحمه الله نه وپوښتل شول چې د ایوب علیه السلام ناروغي څه وه؟ ایا هغه د آبله(پیس) په ناروغۍ اخته وه ویې ویل: " نه ، بلکي تر هغې هم بدتر وه... د ده له بدن نه داسې تناکي او دانې راوتلې وې چې د ښځو له سینې هم غټې وې، او کله به چې وچاودل، میکروب او وینه به ترې بهېدله."
د ایوب علیه السلام دې ناروغي کلونه کلونه دوام وکړ، خو دی لکه یو ټینګ غر، صبر کوونکی و.

یوه ورځ د ده مېرمنه ورسره ناسته وه، سترګې یې له اوښکو ډکې شوې.
ایوب علیه السلام ترې وپوښتل: "ولې ژاړې؟"

هغې وویل: هغه تیر د عزت، مقام او ارام ژوند یاد مې ذهن ته راغی چې درلوده مو، او اوس مې خپل اوسنی حال ته ولیدل، نو څکه ژړا راغله."
ایوب علیه السلام وپوښتل: " څو کاله مو د نعمت او عزت ژوند وکړ؟"
هغې وویل: "اویا کاله..."
ایوب علیه السلام وفرمایل: "او اوس څو کاله کیږي چې په دې بلا اخته یو؟"
هغې وویل: "اووه کاله..."
نو ایوب ورته وویل: "صبر وکړه! موږ باید اویا کاله دا بلا وزغمو، لکه څنګه مو چې اویا کاله له نعمتونو او سکون ډک ژوند وکړ. وروسته که غواړې، بې تابي وکړه، او که غواړې، صبر وکړه."
ورځې تېرېدې، او ایوب علیه السلام په خپل بستر کې له دردونو ارخ په

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړخ کیــــدلو، خــــو دی یــــو قهرمــــان و... کــــه دي لیــــدلی وای، چې څنګــــه د ده غوښـــــــــــه او پوســـــــــتوکی لـــــــــه هـــــــــډوکو تـــــــــوېږي، ایــا تــه پــوهېږې چې هغــه د یــو غــره پــه څــېر و، چې بادونــه او توپــانونو نــه شــوی خوځــولی... ذاکــره ژبــه یې لرلــه، مننــدوی زړه، صــابر بــدن، لــه اوښــکو ډکې ســـترګې او مســـتجابه دعـــا... شـــیطان یې هېڅکلـــه د بې‌صـــبرۍ پـــه وجـــه خوشــاله نکــړ... تــر هغــه وختــه پــورې چې یــوه ورځ یې دوه کســان تــر څنــګ تېرېــدل... یــوه یې بــل تــه وویــل: زه ګمــان نــه کــوم چې الله ﷻ ایــوب علیه‌الســـلام د کـــومې ګنـــاه لـــه کبلـــه داسې ســـخت وازمـــویي، داسې څـــه یې کــــــــړې چې مــــــــوږ تــــــــرې نــــــــاخبره یــــــــو! هغــه وه، چې ایــوب علیه‌الســلام لاســونه د دعــا لپــاره پورتــه کــړل او ویې ویل:

﴿وَأَيُّـــوبَ إِذْ نَـــادَىٰ رَبَّـــهُۥٓ أَنِّى مَسَّـــنِىَ ٱلضُّرُّ وَأَنـــتَ أَرْحَـــمُ ٱلرَّٰحِمِينَ﴾ [سُـــوْرَةُ الأنبيَــاء : 83]
ژبــاړه: (او همدغــه (د زیــرکۍ، حکــم او علــم نعمــت) مــوږ ایــوب (ع) تــه ورکــړی ؤ. کلــه چې هغــه د خپــل رب څخــه غوښــتنه وکــړه: "زه نــاروغ یــم او ته د ټولو مهربانانو څخه مهربانه یې.»

کلـــه چې الله تعـــالی ایـــوب تـــه وکتـــل، داسې پـــاکې ســـترګې یې ولیـــدې چې هېڅکلــه یې حــرام تــه نــه وه کــتلي... او داسې لاســونه یې ولیــدل چې دعــا تــه پورتــه شــوي وو، خــو هــیڅ حــرام تــه نــه وو غځېــدلي، او نــه یې حــرام لمــس کــړی و... او داسې ژبـــه یې ولیـــده چې تـــل یې د الله ســـتاینه کولـــه، او داسې تندی یې ولیدلو چې د سجدو او رکوع له امله ځلېده...

همغـــه وخـــت د ایـــوب علیه‌الســـلام دعـــا د آســـمانونو دروازې ولـــړزولې... نو الله تعالی وفرمایل:

﴿فَٱسۡـتَجَبۡنَا لَـهُۥ فَكَشَـفۡنَا مَـا بِـهِۦ مِـن ضُرّٖۖ وَءَاتَيۡنَـٰهُ أَهۡلَـهُۥ وَمِـثۡلَهُم مَّعَهُـمۡ رَحۡمَـةٗ مِّـــــنۡ عِنـــــدِنَا وَذِكۡـــــرَىٰ لِلۡعَٰبِـــــدِينَ﴾ [الأنبيـــــاء: 84]
ژبــاړه :(مــوږ د هغــه دُعــا قبولــه کــړه او لــه هغــه څخــه مــو تکلیــف ایســته کــړ، او یــوازې د هغــه د کــورنۍ غــړي مــو هغــه تــه ورنــه کــړل، بلــکې پــر هغــو سربېــره مــو همــاغومره نــور هــم ورکــړل، د خپــل ځــانګړي رحمــت پــه ډول او ددې لپاره چې دا د عبادت کوونکو لپاره یو درس وي.»

او الله تعالی هغه وستایه او ویې فرمایل:

﴿إِنَّا وَجَدۡنَٰهُ صَابِرٗاۚ نِّعۡمَ ٱلۡعَبۡدُ إِنَّهُۥٓ أَوَّابٞ﴾ [ص: 44]

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه :«بېشکه موږ هغه صابر وموند، څومره ښه بنده و! بېشکه هغه ډېر توبه کوونکی و.»

څومره ښکلی منظر به وي چې الله تعالی تا ته وګوري او تا صابر ومومي — داسې څوک چې د الله ﷻ د اجر او پاداش لپاره زغم کوي، او د «ښه بنده» لقب ترلاسه کړي!

➢ عروه بن زبیر:

عروه بن زبیر د تابعینو له ستر عالمانو څخه و، د هغه پلار جلیل القدر صحابي زبیر بن عوام رضی الله عنه و. د ده پښه د جذام (یو خطرناک مرض) په ناروغۍ اخته شوه، د پښې غوښه یې کرار کرار په تویدلو شوه. ډاکترانو ورته وویل چې باید پښه دې پرې شي تر څو ناروغي نورو برخو ته خپره نه شي. کله یې چې د پښې کټ کول پیل کړلو، بې هوښه شو. ډاکټرانو یې پښه پرې کړه او یو کونج ته یې کېښوده. د پرې شوې برخې له ځای په شدت وینې بهیدلې د وینې بندېدو لپاره یې پښه په تودو غوړو (روغن) کې کېښوده، او بیا یې پاسمان کړله. کله چې عروه په هوش کې راغی، خپله پرې شوې پښه یې په یوه تشت کې ولیده. له ځان سره یې وویل: "الله ښه پوهیږي چې ما هېڅکله په قصد دا پښه د ګناه لپاره نه ده کارولې." خلک د ده د عیادت او تسلیت ته راغلل، چې د پښې پرې کېدو له امله تسلي ورکړي. هغوی ډېرې خبرې ورته وکړې. ده د اسمان لور ته وکتل او وې ویل: "ای خدایه! که زه دوه لاسونه او دوه پښې لرم او تا یوه رانه واخیسته او درې دې راته پرېښودې، ستا حمد او ثنا وایم شکر دې پر ځای کوم، ځکه تا کولی شوی درې دې اخیستې وی او یوه دې پرېښې وی. ای خدایه! که تا ازمایلی یم، نو ډېر نعمتونه دې راکړي، او که دې اخیستي دي، بیا هم ډېر شیان دې راته پرېښي." اووه زامن یې درلودل، یو زوی یې د یوې چارې لپاره د اسونو غوجلې ته تللی و. کله چې د یو اس له شا تېرېده، اس ناڅاپه رم وکړ په غبرګو پښو یې وواهه. د اس ضربه د هلک په خېټه ولګېده او هلک په هماغه ځای مړ شو. خلک ډېر وارخطا شول، هلک یې ومینځه، کفن یې کړ او تیار یې کړ. پلار یې په عصا تکیه کړې راغی چې د هغه جنازه وکړي. کله یې چې زوی ولید، وې ویل: "ای خدایه! زه اووه زامن لرلم، یو دې واخیست او شپږ دې راته پرېښودل، خدایه شکر کوم چې شپږ دې ندي رانه اخیستي او یو دې ندی راته پرېښی. خدایه! که تا ازمایلی یم، همېشه دې عافیت راکړی او که دې اخیستي دي، همېشه دې نعمتونه راکړي."

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځــــــــومره ښایســـــــــــــته ده دا رضـــــــــــــا او قناعـــــــــــت!
ځـــومره کســـان شـــته چې د یـــوه ســـاده نـــس درد لـــه املـــه دومـــره بې صـــبره کـــېږي، نـــارې وهي او دا هـــېروي چې د بـــدن نـــور غـــړي یې روغ دي. یـــا کـــه د سترګو درد لري، د ژبې او غوږونو روغتیا یې هېره وي.

نـــوکـــه نـــاروغ یې، الله تـــه شـــکر وباســـه چې یـــوازې پـــه یـــوه نـــاروغۍ اختـــه یې، نـــه پـــه لســـو. د خپـــل چاپېریـــال ناروغـــان وګـــوره او الله تـــه شـــکر وکـــړه چې تـــه یې د هغـــوی لـــه رنـــځ ځخـــه روغ کـــړی یې او پـــر ډېـــرو مخلوقـــاتو یې برتـــري درکـــړې ده.

نـــه یـــوازې دا، بلـــکې زمـــوږ هیلـــه لـــه تـــا ډېـــره زیاتـــه ده. هیلـــه لـــرو چې تـــه هدایتیافتـــه، صـــابر او نـــورو تـــه د صـــبر ښـــوونکی شې، داسې چې هـــر نـــاروغ او غمجـــــــن تـــــــه تســـــــلي ورکـــــــړې او نصـــــــیحت ورتـــــــه وکـــــــړې. پـــه دې توګـــه، کـــه نـــاروغ هـــم یې، د نـــورو لپـــاره بـــه د خـــیر وســـیله شې. تـــه د دې مقام مستحق یې.

➢ ناروغي دوه لاملونه لري!

زمـــا یـــو ملګـــری و چې د روحـــاني او رواني ناروغـــانو لپـــاره د رقـــیې (شـــفا ښـــوونکي ایاتونـــه) لوســـتلو لـــه کبلـــه مشـــهور و، کلـــه ناکلـــه یې هغـــو کســـانو تـــه هـــم رقیـــه کولـــــه چې د جـــــادو یـــــا بـــــد نظـــــر ښـــــکار شـــــوي وه. هغـــه ویـــل: یـــوه ورځ یـــو شـــتمن ســـوداګر راتـــه راغی، چې د خپـــل چـــپ لاس لـــه ســـخت درد ځخـــه شـــکایت کـــاوه. لـــه ځهـــرې یې ښـــکاریدلو چې ډېـــر درد زغـــــمي، رنـــــګ یې زیـــــړ و او ســـــترګې یې ســـــترې ښـــــکاریدلې. پـــه ســـختۍ زمـــا مـــخې تـــه کښېناســـت او وې ویـــل: "شـــیخ! پـــر مـــا رقیـــه وکـــړه." مـــــا ورتـــــه وویـــــل: "ستاســـــو ســـــتونزه ځـــــه ده؟" ویـــل یې: "یـــو ســـخت درد دی، نـــه پـــوهېږم علـــت یې ځـــه دی، ډاکترانـــو تـــه تلـــلی یـــم، معاینـــات مې کـــړې، هـــر ځـــه عـــادي دي، نـــه پـــوهېږم ځـــه چـــل دی، ښـــــــــــایي بـــــــــــد نظـــــــــــر وهـــــــــــلی یـــــــــــم." مـــا پـــرې رقیـــه وکـــړه او دعـــا مې ورتـــه وکـــړه. دویمـــه ورځ بیـــا راغی، بیـــا مې رقیـــه وکـــړه. دریېمـــه او ځلورمـــه ورځ هـــم همـــداسې. خـــو هـــره ورځ یې درد د کمیـــدو پـــــــــــــــر ځـــــــــــــــای زیاتیـــــــــــــــده. تـــر ځـــو یـــوه ورځ مې ورتـــه وویـــل راځـــه روښـــانه خـــبره وکړه"فلانیـــه! کیـــدای شي دا درد د کـــوم مظلـــوم د ښـــیرا لـــه املـــه درپـــیښ شـــوی وي، شـــاید چـــا تـــه دې زیـــان رســـولی وي — پـــه مـــال، عـــزت یـــا ځـــان؟" د هغـــه رنـــګ بـــدل شـــو او پـــه لـــوړ غـــږ یې وویـــل: "زه؟ مـــا ظلـــم کـــړی؟ پـــه چـــا؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه خو شريف انسان يم!"
ما هڅه وکړه ارام يې کړم، بخښنه مې ترې وغوښته او هغه لاړ.
لس ورځې وروسته بېرته راغی — روغ رمټ و! اصرار يې کاوه چې زما لاسونه ښکل کړي. وې ويل: "شيخ، قسم په الله، تاسو د خدای له لارې زما د شفا سبب شوئ."
ما ورته وويل: "څنګه؟ هغې رقيه خو اغېز نه درلود."
وې ويل: "کله چې له تاسو لاړم، درد مې زيات شو. ستاسو خبره مې په ذهن کې ګرځېده — شايد ما له چا سره ظلم کړی وي. ښه چورت مې وواهه، ياد ته مې راغی چې کله مې خپل قصر جوړاوه، زما د ځمکې ترڅنګ يوه بله ټوټه ځمکه وه چې غوښتل مې هغه هم واخلم، د خپل باغ برخه يې کړم. خو دا ځمکه د څو يتيمانو او د دوی د مور وه. ما ترې وغوښتل چې راي کړي، خو هغې ونه منله او وې ويل: که يې وپلورم، په پيسو به يې څه وکړم؟ غواړم دا ځمکه د ماشومانو لپاره پاتې شي. ما هڅه وکړه قانع يې کړم، خو نه يې منله. مګر دا ځمکه راته ډېره مهمه وه.

ما خپل نفوذ وکاراوه او ځمکه مې د دولتي اجازې په مرسته تصاحب کړله. کور مې پرې جوړ کړ.
هغه ښځه راضي نه وه، ژړل يې، بد او رد يې ويل، خو چا غوږ پرې نه ګرولو، فکر يې کاوه ليوونۍ ده.
ياد مې دي، کله به يې چې ژړل، لاس به يې آسمان ته پورته کړلو ښېرا به يې وکړه. له همغه وخت مې دا درد پيدا شو، شپه مې په وينښه تيروله او ورځ مې په عذاب.
ما ورته وويل: "نو وروسته دې څه وکړل؟"
وې ويل: "ورغلم، بخښنه مې ترې وغوښته، ورته ومې ژړل ، او د هغې ځمکې په بدل کې مې يوه بله ځمکه ورکړه چې له هغې ډېره ښه وه. خوشاله شوه، بخښنه يې راته وکړه او زما لپاره يې دعا وکړه. له هغه وروسته مې هم خدای ته توبه وکړه، او ورو ورو مې درد له منځه لاړ، الحمدلله، اوس بالکل روغ يم."
زما مقصد دا نه ده چې هره ناروغي د خدای د عذاب له امله وي، هيڅکله نه! انبياء او صالحان هم ناروغه کيدل. خو زما مقصد دا دی چې کله ناکله الله ناروغي د دې لپاره راولي چې د انسان تکبر او غرور له منځه يوسي. ځکه که څوک تل شتمن، روغ او د مقام څښتن وي، ښايي مغرور شي او خپل اصل او انجام هېر کړي.
نو الله تعالی د هغه په بدن دردونه او ناروغۍ مسلطوي، تر څو مجبور شي، عاجزي اختيار کړي سر د الله په دربار کې خم کړي، او پوه شي چې

د ګټي او تاوان، ژوند او مرګ هیڅ اختیار نه لري. انسان کله غواړي یو څه زده کړي، خو هماغه یې د ناپوهۍ سبب کېږي. کله یو څه غواړي، خو هماغه د ده د بربادۍ لامل کېږي. له یو شي کرکه لري، خو ژوند یې له هماغه سره تړلی وي. انسان د هېڅ شی تضمین نشي ــ کولی، نه اوربدل، نه لیدل، نه عقل. کېدای شي الله په یو لحظه کې دا نعمتونه ورنه واخلي ایا بیا څوک کولی شي دا نعمتونه بیرته درکړي؟.
له کبرجن انسان ذلیل انسان بل نشته — که خپل ځان وپېژني!
له همدې امله الله په خپلو بندګانو په ځینو ناروغۍ او مصیبتونه راولي، تر څو هغوی عاجز او متواضع شي او د الله لوري ته را وګرځي.
د ناروغ، مظلوم، مسافر او روژه‌دار دعا ژر منل کېږي — دا ولې ؟ راز داده چې په هغوی کې عجز پیدا شوی وي او غرور دفن شوی وي زړه یې نرم شوی وي له همدې امله الله ته ډېر نژدې وي. د مسافر یوازیتوب، د روژه‌دار ستړیا، د مظلوم زړه‌درد او د ناروغ درد — دا ټول هغه حالتونه دي چې بنده د خدای رحمت ته نژدې کوي.
پاک او سپېڅلی دی هغه ذات چې د بلا له لارې رحمت نازلوي، او د نعمت له لارې مصیبت.

➢ له یوه رواني روغتون څخه لیدنه...

د څو کنفرانسونو د ترسره کولو لپاره زه یو هېواد ته تللی وم. په هغه هېواد کې یو لوی روغتون و، د هغو کسانو لپاره چې رواني ناروغۍ لري، یا لکه خرنګه چې په خلکو کې مشهوره ده: «لیونتون»...
سهار مې دوه کنفرانسونه ورکړل. کله چې بهر ووتلم، د ماسپښین اذان ته یو ساعت پاتې و. عبدالعزیز، یو له مشهورو دعوتګرانو څخه ده، له ما سره و.
په موټر کې ناست ووم، ورته مې وویل: عبدالعزیز! یو ځای شته، وخت لرو غواړم یو ځل هلته ولاړ شو.
ده وویل: چېرته؟ ستا ملګری عبدالله خو سفر ته تللی، له ډاکټر احمد سره مې هم اړیکه ونیوله خو ځواب یې را نه کړ... یا ښایي ته غواړې زړې کتابخانې ته لاړ شو؟
ما ورته وویل: نه... زه غواړم د رواني ناروغانو روغتون ته لاړ شم!
ده وویل: لیونتون؟!
ما وویل: هو.
په خندا شو او وي ویل: ولې؟ غواړې داد ترلاسه کړې چې ستا عقل سالم دی؟!
ما ورته وویل: نه... خو د عبرت لپاره به ډیر څه پکې پیدا کړو، د الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

نعمتونه به درک کړو.
عبدالعزیز چوپ شو... داسې ښکارېدلو چې د هغو خلکو په اړه فکر کوي. احساس مې وکړ چې غمجن شو. عبدالعزیز ډېر احساساتي سړی و. هغه هلته یوړلم. ودانۍ یې داسې ښکارېده لکه یو غار چې له هر لورې یې ونې راګیرې کړې وي. د بدبویۍ بوی تري راپورته کېده.
یو ډاکټر زموږ هرکلی وکړ او د روغتون د لیدنې لپاره راسره روان شو. د ناروغانو د ستونزو په اړه یې خبرې کولې. وې ویل: اورېدل د لیدو په شان نه دي. موږ یې یو دهلیز ته بوتلو. له هرې خوا د ناروغانو غږونه راتلل. د دهلیز دواړو خواوو ته د ناروغانو خونې وې. له یوې خونې تېر شولو چې د دهلیز ښي لور ته واقع وه. ما دننه کتل. شاوخوا لس بسترې خالي وې، یوازې یو سړی پر یو بستر پروت و او لاسونه او پښې یې خوځول.
ما له ډاکټره وپوښتل: دا څوک دی؟
ډاکټر وویل: دا دیوانه دی. هر پنځه یا شپږ ساعته وروسته د مرګي دورې ورباندې راځي، .
ما وویل: لا حول و لا قوة الا بالله! له کله راهیسې داسې دی؟
ډاکټر وویل: له شاوخوا لسو کلونو راهیسې.
ما عبرت په زړه کې پټ کړ او څه مې ونه ویل.
وروسته له بلې خونې تېر شولو. د خونې دروازه تړلې وه. یو سړي خپل سر له کوچنې کړکۍ را ایستلی و او موږ ته یې بې معنا شکلونه جوړول. ما هڅه وکړه دننه وګورم. داسې ښکارېده چې د خونې فرش او دیوالونه نسواري رنګ لري.
ما له ډاکټر وپوښتلو: دا څوک دی؟
ده وویل: دا هم یو ناروغ دی.
ما وویل: پوهېږم، که عاقل وای نو دلته به نه و راوړل شوی. څه کیسه یې څه ده؟
ډاکټر وویل: دا سړی چې هرکله دیوال ووینې، غوسه شي او غواړي چې وار پرې وکړي. کله یې په لاس، کله په لغته، حتا کله د سر په وهلو. یو ځل یې ګوتې ماتې شوې، بل ځل یې پښه، بیا سر. موږ نه شو کولی درملنه یې وکړو. نو مجبوره شوو همداسې یې بند کړو. لکه څنګه چې وینې، ټول دیوالونه او فرش مو د نرم سفنج په موادو پوښلي دي، تر څو هر څومره چې غواړي، دیوال ووهي مګر ژوبل نشي .
ډاکټر نور څه ونه ویل او روان شولو، خو زه او عبدالعزیز هماغلته ودرېدلو او په زوره مو وویل:
«الحمد لله الذي عافانا مما ابتلاك به»

(c) ketabton.com: The Digital Library

(ستاینه دې وي الله ته، چې مور یې له هغه څه روغ وساتلو چې ته پرې اخته یې).
بیا روان شولو.
یوې خونې ته ورسېدو چې هېڅ بستر پکې نه و، خو له دېرشو زیات سړي پکې ول. هر یو په خپل ځان لګیا وه یوه اذان کاوه، بل سندرې، بل رقص کاوه. خو درې کسان په څوکیو تړل شوي وو او هڅه یې کوله ځانونه ازاد کړي، خو نه شو وای کولی.
ما په حیرانۍ وپوښتل: دا څوک دي؟ ولې یوازې دا درې تنه تړلي دي؟

ډاکټر وویل: دا هر څه چې وویني، ماتوي یې. د کړکیو ښیښې، کولرونه، دروازې، هر څه. له همدې امله مجبوره یو همداسې یې وتړو، له سهاره تر ماښامه.
ما په تکلیف خپلې اوښکې کنترول کړې وې. و مې ویل: له کله راهیسې دا حالت لري؟
ډاکټر وویل: دا یو له لسو کلونو راهیسې، بل له اوو، او دا وروستی له پنځو کلونو.
له خونې ووتلم، په داسې حال کې چې د دوی د حالت په اړه مې فکر کاوه او الله نه مې شکر ادا کاوه چې زه یې له داسې حالت څخه ساتلی یم.
ما ورته وویل: د وتلو دروازه چېرته ده؟

ډاکټر وویل: یوازې یوه خونه پاتې ده، ښایي هلته هم نوي عبرتونه ووینو. راځه... له لاسه یې ونیولم او یوې سترې خونې ته یې بوتلم. دروازه یې خلاصه کړه او زه یې ور دننه کړم.
هغه خونه هم د مخکنۍ په شان وه. یو شمېر ناروغان چې هر یو په خپل حال و. یو نڅا کوله، بل ویده و. خو زما پام یو سړي ته شو چې شاوخوا پنځوس کلن ښکارېده. وېښتان یې سپین وو، پر لوڅ ځمکه ناست و او خپل بدن یې سره پیچلی وه. په اندېښمنو سترګو یې هر لور ته کتل. هر څه عادي ښکارېدل، خو عجیبه دا وه چې سړی بالکل لوڅ و، حتا خپل ستر یې هم نه وه پټ کړی. رنګ مې وتښتېد او په قهر مې ډاکټر ته وکتل. ډاکټر چې ولیدم غوسه یم، وویل:
مهرباني وکړئ ارامه شئ... زه درته تشریحات درکوم.
دا سړی ته چې هرکله جامې ورواغوندو، خپلې جامې په غاښونو کې نیسي، څیرې کوي یې او هڅه کوي وخوري. ځینې وختونه به مو ورځ کې لس ځله جامې ور بدلولې، خو بیا یې هم همداسې کولو. په پای کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مجبوره شوو همداسې لوڅ یې پرېږدو. ژمی وي که اوړی، همداسې وي. شاوخوا خلک یې هم ټول رواني ناروغان دي، نه پوهېږي.

ما وویل: د وتلو لوری کوم دی؟
ډاکټر وویل: لا یو څو برخې پاتې دي.
ما وویل: همدومره بس دی.
بیا مو د وتلو لوری ونیو. د ناروغانو له خونو تېرېدو. چوپ وو، هېڅ مو نه ویل. ناڅاپه ډاکټر زما خواته وکتل، لکه څه یې چې په یاد راغلي وي.
وې ویل: شیخه! دا سړی یو وخت ډېر شتمن سوداګر و، سلګونه میلیونه یې درلودل، خو څو کاله مخکې ناڅاپه رواني ناروغ شو. زامنو یې دلته پرېښود او خپله ولاړل... دا بل مهندس و، دا بل...
ډاکټر همداسې د هغو کسانو کیسې ویلې چې یو وخت عزتمن او سرلوړي وو، خو اوس دومره ذلیل شوي دي. هغه کسان چې یو وخت مالدار وو، خو اوس هېڅ نه لري. زه په سوچ کې وم او همداسې له خونو تېرېدم... سپېڅلی او بې‌نیاز دی هغه څښتن چې رزق د خپلو بندګانو ترمنځ وېشي. هر چا ته یې چې وغواړي، ورکوي، او له هر چا چې وغواړي، اخلي. کېدای شي یو انسان ته مال، مقام او نسب ورکړي، خو عقل ترې واخلي. بیا به یې وینې چې له ډېرو شتمنیو سره، د بدن له روغتیا سره، په رواني روغتون کې بند دی.
او بل ته به لوړ منصب، ډېر مال او لویه پوهه ورکړي، خو روغتیا ترې واخلي. بیا به یې وینې چې لس، شل یا دېرش کاله پر څوکۍ ناست وي، نه مال ورته ګټه لري، نه عقل او نه منصب!
الله هر څه چې وغواړي پیدا کوي، او هر څوک چې وغواړي غوره کوي، **او دوی هېڅ اختیار نه لري.**
نو هر مصیبت‌لیدونکی دې له دې مخکې چې د خپلو مصیبتونو شمېر وکړي، د الله نعمتونه وشمېري. که الله ته له مال څخه محروم کړی یې، په بدل کې یې روغتیا درکړې. که له روغتیا یې محروم کړی یې، عقل یې درکړی. او که دا هم نه لرې، مسلمان یې پیدا کړی یې!

خوشحالي ده د هغو په حال چې په اسلام کې ژوند وکړي او په همدې حال کې مړ شي.
نو په دې اساس ووایه: **الحمد لله.**

(c) ketabton.com: The Digital Library

➢ خوږه بدله(عوض)

یوه ورځ په یوه صحرا کې روان وم، چې ناڅاپه مې لار ورکه کړه... په هغه بېپایه دښته کې مې یوه زاړه خېمه ولیده...ور ننوتلم، یو ړوند سړی مې ولید چې دواړه لاسونه یې پرې شوي وو، پر ځمکه ناست و، او څوک ورسره نه وو. احساس مې وکړ چې په ژبه څه زمزمه کوي... ورو ورنژدې شوم... وامې ورېدل چې ویل یې:
«الحمد لله چې زه دې د خپلو ډېرو مخلوقاتو په پرتله غوره کړی یم، الحمد لله چې زه دې د خپلو ډېرو مخلوقاتو په پرتله غوره کړی یم...»
زه حیران شوم. د هغه حالت ته مې وکتل — نه لاسونه، نه سترګې، نه څوک ورسره و، نه اولاد او نه مېرمن، یوازې په زاړه خېمه کې پر ځمکه ناست.
ورغلم خواته ، دی پوه شو چې څوک راغلوو.

و یې ویل: څوک یې؟

ورته مې وویل: السلام علیکم، زه یو مسافر یم چې لار مې ورکه کړې ده او ستا خېمې ته راغلی یم. ته څوک یې، او ولې یوازې د دې صحرا په منځ کې اوسې؟ ستا کورنۍ، اولادونه او خپلوان چېرته دي؟

سړي وویل: زه ناروغ سړی یم، خلکو پرېښی یم، ډېره برخه د کورنۍ مې مړه شوې دي.
ما ورته وویل: خو ما له تا واورېدل چې ویل دې: «الحمد لله چې زه دې د خپلو ډېرو مخلوقاتو په پرتله غوره کړی یم!» د خدای لپاره راته ووایه، په څه شي غوره یې؟ ته خو ړوند یې، غریب یې، یوازې یې، لاسونه نه لرې!
ده وویل: درته به ووایم، خو یوه غوښتنه لرم، آیا پوره به یې کړې؟
ما ورته وویل: لومړی ځواب راکړه، بیا به ستا غوښتنه هم پوره کړم.
ده وویل: ته وینې چې خدای زه په ډول ډول ازموینوتونو کې اچولی یم، خو بیا هم شکر او ستاینه هغه ذات لره ده، ځکه هغه ﷻ زه د خپلو ډېرو مخلوقاتو په پرتله غوره کړی یم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیـا خــدای مـا تــه عقــل نــه دی راکـړی، چې پــرې پــوهېږم، پــرې پرېکــړې کــولی شم، پرې فکر کولی شم؟

ما وویل: هو.

ده وویـــل: څـــومره انســـانان بـــه وي چې بېعقلـــه (دیوانـــه) بـــه وي؟
مـــــــــــــا وویـــــــــــــــــل: ډېـــــــــــــــــــــر.
ده وویـــل: نـــو **الحمـــد لله** چې زه يي د هغـــوی پـــه پرتلـــه غـــوره کـــړی يـــم.
آیـــا خـــدای مـــا تـــه اوربېدنـــه نـــه ده راکـــړې؟ چې پـــرې د اذان غـــږ اورم، د خلکـــو خـــبرې اورم، او پـــــرې پـــــوهېږم چې شـــــاوخوا مې څـــــه تېرېـــــږي؟
مـــــــــــــا وویـــــــــــــــــل: هــــــــــــــــــــــو.
ده وویـــل: څـــومره انســـانان بـــه وي چې نـــه اوري او نـــه خـــبرې کـــولی شي؟
مـــــــــــــا وویـــــــــــــــــل: ډېـــــــــــــــــــــر.
ده وویـــل: نـــو **الحمـــد لله** چې زه يي د هغـــوی پـــه پرتلـــه غـــوره کـــړی يـــم.
آیـــا خـــدای زه مســـلمان نـــه يـــم پيـــدا کـــړی؟ زه د خپـــل رب عبـــادت کـــوم، د صبر د اجر تمه ترې لرم او د خپل مصيبت په وړاندې صبر کوم؟

ما وویل: هو.

ده وویـــل: څـــومره انســـانان بـــه وي چې د بتـــانو او صـــليب عبـــادت بـــه کـــوي او بيا هم ناروغان دي، نه دنيا لري او نه آخرت؟

ما وویل: ښه ډېر.

ده وویـــل: نـــو **الحمـــد لله** چې زه يي د هغـــوی پـــه پرتلـــه غـــوره کـــړی يـــم.
هغـــه زاړه سړي د الله نعمتونـــه شـــمېرل، او زه د هغـــه د ايمـــان ځـــواک او د زړه د يقـــين پـــه لويـــه درجـــه حـــيران وم. څـــومره ډېـــر ناروغـــان شـــته چې حتـــا د دغـــه ســـپين ږيـــري د نـــاروغۍ پـــه پرتلـــه څلورمـــه برخـــه نـــاروغۍ هـــم نـــه لـــري، خـــو بيـــا يي هـــم د صـــبر کاســـه ډکـــه شـــوي! بېصـــبري کـــوي، د الله لـــه قضـــا او قـــدر سر ټکـــوي، او د يقـــين کمـــزوري پـــه ډاګـــه کـــوي ... خـــو کـــه د دې سړي صـــبر پـــه يـــــــو امـــــــت وويشـــــــل شي، ټولـــــــو تـــــــه بـــــــه بـــــــس شي!
پـــــه همـــــدې ســـــوچونو کې ډوب وم، چې د زاړه سړي غـــــږ مې واورېـــــد: اوس کـــولی شـــم خپلـــه غوښـــتنه درڅخـــه وکـــړم؟ آيـــا کـــولی شې هغـــه را تـــه پـــــــــــــــــــــــوره کـــــــــــــــــــــــــــــــــــــړې؟
مـــــــــا وویـــــــــل: هـــــــــو، حاجـــــــــت دې څـــــــــه دی؟
ده سر ټيـــټ کـــړ، بيـــا يي اوچـــت کـــړ او وېي ويـــل: د کـــورنۍ مې څـــوک نـــه دي پـــاتې، يـــوازې يـــو څـــوارلس کلـــن زوی مې ژونـــدی دی، هغـــه را تـــه اوبـــه او

(c) ketabton.com: The Digital Library

خواره راوړي، د هغه په مرسته اودس کوم او خپل ټول کارونه ترسره کوم. پرون د خوړو د پیدا کولو لپاره بهر ولاړ، خو تر اوسه نه دی راستون شوی... نه پوهېږم ژوندی دی او که مړ شوی... زه لکه څنګه چې وینې، ړوند او عاجز سړی یم، نه شم کولی د هغه په لټه پسې لاړ شم.

د زوی نښې نښانې مې ترې واخیستې، وعده مې ورکړه چې لټون به یې وکړم، او له خېمې ووتلم، نه پوهېدم چې له کومه ځایه یې پیل کړم. په لټه کې وم، چې ناڅاپه مې په هغه غره باندې، چې د خېمې ترڅنګ و، یو شمېر مرغان ولیدل چې پر څه راټول شوي دي. له ځان سره مې وویل: یا خو به پر مړي راټول شوي وي، یا به یې خواړه موندلي وي. غره ته وختم... ناڅاپه مې ولیدل چې د هغه زلمي ټوټې ټوټې جسد پروت دی، هماغه چې زاړه سړي راته بیان کړی وه. ښکاري چې لېوه پرې برید کړی، غوښه یې خوړلې، او پاتې شوني یې مرغانو ته پرې ایښې وو. دومره د زاړه سړي لپاره غمجن شوم چې د زلمي د مرګ درد مې هېر شو. له غره ښکته شوم، زړه مې د غم نه ډک و، حیران وم، څه وکړم؟ ایا بیرته ولاړ شم او زاړه سړي ته د زوی د مرګ خبره وکړم؟ که همداسې یې پرېږدم چې خپله له خپل برخلیک سره مخ شي؟ مجبور شوم خېمې ته ولاړم، د هغه د سبحان الله او الحمد لله غږ مې اورېده... حیران وم، څه ووایم؟ څنګه یې پیل کړم؟

د الله د نبي **ایوب علیه‌السلام** کیسه مې رایاده شوه... خېمې ته ننوتم، هغه هماغسې خسته او کمزوری و لکه اول ځل مې چې لیدلی وه. سلام مې وکړ. بېچاره د زوی د راتګ تږي و. ویې ویل: زما زوی چېرته دی؟ ما وویل: لومړی یوه سوال ته ځواب راکړه... ته الله ته محبوب یې که نبي حضرت ایوب؟ ویې ویل: بېشکه حضرت ایوب. ما وویل: نو د زوی اجر دې د الله نه وغواړه، ځکه چې ما هغه پر غره مړ موند، لېوانو پرې برید کړی او خوړلی یې ده.

ناڅاپه یې تېزه چغه وکړه، «لا إله إلا الله» یې زمزمه کولو... ما هڅه وکړه چې ارام یې کړم، خو په ژبه یې کلمه جارې وه ساه یې ورکړه... شهادت کلمه مې ورته تلقین کوله، تر څو چې یې روح والوتلو. هغه مې په هغه کمپله کې پټ کړ چې لاندې یې وه، او بهر ووتلم تر څو څوک پیدا کړم چې د غسل، کفن او جنازې په کار کې مرسته راسره وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درې سرې مې ولیدل چې سپاره روان وو، مسافر ښکارېدل. ورته مې غږ وکړ، راپسې راغلل.

ورته مې وویل: آیا د داسې اجر غوښتونکي یاست چې الله تاسو ته تیار کړی؟ دلته یو مسلمان مړ شوی، څوک نشته چې د هغه کارونه ترسره کړي، آیا مرسته کوئ چې غسل، کفن او جنازه یې ترسره کړو؟

هغوی وویل: هو ولې نه
خبې ته ننوتلو، غوښتل مو چې پورته یې کړو، مسافرو یې چې ناڅاپه مخ ته وکتل ویې ویل: دا خو ابوقلابه دی! ابوقلابه دی!

ښکاري چې ابوقلابه د دوی له علماوو څخه و، خو د مشکلاتو له امله له خلکو لرې شوی و او په دې زړې خېمه کې یې ژوند کاوه.

د هغه غسل، کفن او جنازه مو وکړه او خاورې ته مو وسپاره. زه له هغوی سره مدینې ته روان شوم.

یوه شپه مې ابوقلابه په خوب کې ولید، په ښکلي لباس کې وه، بدن یې روغ رمټ، په زرغون باغ کې ګرځېده.

ما ورته وویل: ای ابوقلابه! څنګه دې دا مقام وموند چې زه یې وینم؟

ده وویل: **زما رب زه جنت ته داخل کړم، هلته راته وویل شول:**

﴿سَلَامٌ عَلَيْكُم بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ﴾ [الرعد: 24]
ژباړه «او هغو ته به وواېي: "پر تاسې سلامتیا ده، څنګه چې تاسې په دنیا کښې له صبر څخه کار واخیست؛ د هغه په برکت نن تاسې ددې وړ ګرځېدلي یاست."- نو څه ښه دی، دغه د اخرت کور!»

➢ د ناروغ د پوښتنې (عیادت) په اړه پوښتنه

ولې باید د ناروغ پوښتنې ته لاړ شو؟ د هغه د مال لپاره؟ نه! که د مال لپاره وي، نو د غریبو څوک پوښتنه وکړي؟
د هغه د قدرت او مقام لپاره؟نه بیا نو د بېوسو پوښتنه څوک وکړي؟
یا د نسب، ښکلا او شهرت لپاره؟
اخلاص لرونکي خلک هېڅکله دا ډول ظاهري سببونو ته نه ګوري، بلکې د اجر او ثواب لپاره، او د خپلو ورونو او خوېندو سره د همدردۍ په نیت د هغوی د پوښتنې ته ور ځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ثوبـــان رضی الله عنـــه څخـــه روایـــت دی چې د خـــدای رســـول صـــلی الله علیـــــــــه وســـــــــلم وفرمایـــــــــــــــل:
«هـر څـوک چې د یـو نـاروغ پوښـتنې تـه لاړ شي، د جنـت د بڼونـو پـه میـوو کې بـــــــــــــــــــــــــــــــه وي.»
پوښـتنه وشـوه: "د جنـت د بـڼ میـوې څـه شی دي؟" وېې فرمایـل: «پـه جنـت کې هغـه چمتـو شـوې او راټـولې شـوې میـوې دي.»
(روایـــــــــــــت مســـــــــــلم)
همدارنګـه لـه عـلي رضی الله عنـه څخـه روایـت دی چې رسـول الله صـلی الله علیـــــــه وســـــــلم وفرمایـــــــــــــل:
«کـه یـو مسـلمان د بـل مسـلمان پوښـتنې تـه لـه غـرمې مخـکې لاړ شي، اویـا زره (۷۰،۰۰۰) فرښـتې بـه تـر ماښـامه پـورې پـرې درود وايي، او کـه لـه غـرمې وروسـته لاړ شي، نـو همـدومره فرښـتې بـه تـر سـهاره پـورې پـرې درود وايي، او الله بـه ورتـه پـه جنـت کې بـاغ جـوړ کـړي.»
(روایـــــــــت ترمـــــــذي – حســـــــن حـــــــديث)
لـه ام سـلمه رضی الله عنهـا څخـه روایـت دی چې رسـول الله صـلی الله علیـــــــه وســـــــلم وفرمایـــــــــــــل:
«کلـه چې د نـاروغ یـا مـړي لیـدو تـه ولاړ شئ، نـو د خـیر خـبرې وکـړئ (دعـای خـیر وکـړئ) ځکـه فرښـتې پـر هغـه څـه "آمـین" وايي چې تاسـو يې واياسـت.»
(روایت مسلم)

او لـه عایشـه رضی الله عنهـا څخـه روایـت دی چې رسـول الله صـلی الله علیـه وسـلم بـه کلـه د نـاروغ پوښـتنې تـه تللـو یـا کلـه بـه نـاروغ ورتـه راوسـتل کیـــــــده، نـــــــو بـــــــه يې ویـــــــــل:
«أَذْهِـبِ البَـأْسَ، رَبَّ النَّـاسِ، اشْـفِ أَنْـتَ الشَّـافِي، لا شِـفَاءَ إِلا شِـفَاؤُكَ، شِفَاءً لا يُغَادِرُ سَقَمًا»

یعـنې: "ای د انسـانانو ربـه! درد يې لـه منځـه یوسـه، شـفا ورکـړه، ځکـه تـه شـفا ورکـوونکی يې، شـفا یـوازې سـتا لـه خـوا ده، داسې شـفا چې هـېڅ درد پـــــــاتې نـــــــــــــــه شي."
(متفق علیـــــــــــــــــــــــــــــــــــــه)

نـــــــــــاروغ او لـــــــــــــــــــــړم

احمـد یـو کـوچنی ماشـوم و، لکـه د نـورو ماشـومانو پـه شـان، وخـت بـه يې پـه لوبـو او خنـدا تېرولـو. خـو ورو ورو يې پـه سر کې یـو عجیبـه درد پیـدا شـو، او هـره ورځ يې درد زیاتېـده. د عـلاج ډېـرې لارې يې وازمـویلې، خـو ګټـه يې ونـه کـړه. د ماشـوم سر ورځ تـر بـلې غټېـدو، د پوسـت او هـډوکي تـر مـنځ يې چـرک او زوبي(ژیـړې اوبـه) راټولېـدلو، کـورنۍ يې نـه پوهېـده چې څـه وکـړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورو ورو د احمد سر درونـد شـو، بې هوښه شـو، او په کـور کې يې بسـتر کـړ. کـور يې زوړ د ختـو او لـه لرګيـو جـوړ چـت يې درلـوده. ټـول نـا اميـده وو او د ده د مـړينې انتظـار يې کـاوه. څـو ورځې پـه همـدې حـال تـېرې شـوې. احمـد بې حرکتـــــــــــــــه پـــــــــــــــروت وه.
يـوه شـپه، تيـاره وه، پـه کـور کې يـو څـراغ لـه چتـه ځړيـدلی و، د خـونې فضـا يې روښـانه کـړې وه. د احمـد ورور يې ترڅنـګ ناسـت و. ناڅاپـه يې وليـدلو چې يـو تـور لـړم د چـت لـه لرګيـو را ووت، لـه دېوالـه راښـکته شـو، او د احمـد خواتـــــــــــــــه روان شـــــــــــــــو.
د احمـد ورور لـړم وليـد، خـو هـېڅ يې ونـه کـړل. فکـر يې وکـړ شـايد دا لـړم احمـد وچـيچي او لـه دې کـړاوه خـلاص شي! لـړم ورو ورو د احمـد سر تـه ورسـېد، پـر سر يې ور وختلـو، هلتـه يې ټـک ورکـړ، بيـا لـږ ورانـدې لاړ، هلتـه يې هـم يـو ټـک ورکـړ، بيـا لاړ، او بـل ځـای يې هـم وچيچـه.
لـه دې سره سـم د احمـد لـه سره چـرک او وينـه پـه را بهېـدلو شـوه. ورور يې پـه حـېرانۍ دا منظـره کتلـه. لـړم وروسـته لـه دې چې څـو ځلـه يې وچيچلـو، بېرتـه ديوالـه تـه پورتـه شـو او همـاغـه ځـای تـه ولاړ چې لـه کومـه راغـلی وه.
ورور يې پـلار او نـور ورونـه راوغوښـتل. راغلـل، د احمـد د سر چـرک او وينـه يې پاکـه کـړه، لـږ وروسـته د احمـد د سر پړسـوب خـتم شـو، سـترګې يې پرانيســـــــــــــــتې او پاڅيـــــــــــــــد!
(دغـه کيسـه تنـوخي پـه خپـل کتـاب *الفـرج بعـد الشـدة* کې ذکـر کـړې ده.)
څـومره سـتونزې شـته چې پـه خپـل مـنځ کې نعمتونـه رانغښـتلي دي! څـومره صـابر خلـک شـته چې د صـبر پـه پـای کې يې خلاصـون مونـدلی.
تـر ټولـو غـوره عبـادت د خلاصـون تمـه ده، ځکـه دا زړه د الله لـور تـه مايـل سـاتي. دا حالـت پـه ناروغـانو او مصـيبتځپلو کسـانو کې ډېـر ځرګنـد دی، پـه ځـانګړې توګـه هغـه وخـت چې د ځمـکې لـه مخلوقـاتو دي د شـفا هيلـه پـرې شي. هلتـه زړه يـوازې د الله لـور تـه متوجـه کـېږي او وايي: "پروردګـارا، يـــــوازې تـــــه کـــــولی شي ماتـــــه شـــــفا راکـــــړې."
پـه همـدې وخـت کې الله شـفا ورکـوي، او دا لـه سـترو دليلونـو څخـه دی چې د الله په دربار کې دعاګانې منل کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

➢ الله د بندګانو درجې لوړوي:

يــوه ورځ رســول الله صــلی الله عليــه وســلم د عايشــه رضی الله عنهــا کــور تــه ننووتلـــــو، ګـــــوري چې سر يې تـــــړلی دی او لـــــه درد څخـــــه نـــــارې وهي. ويې فرمايـــــــــــــل: "عايشيـــــــــــ ــــــــــه خـــــــــــبره ده؟" هـــــغې وويـــــل: "تبـــه لـــــرم، خـــــدای دې خــــير نـــه ور ويـــــني!" رسـول الله صـلی الله عليـه وسـلم ورتـه وفرمايـل: "تـبې تـه بـد مـه وايـه ، ځکـه تبـه د آدم د زامنـو ګناهونـه داسې لـه منځـه وړي لکـه اور چې خاشـاک لــه منځـــــــــــــــــــــــــــــــــه وړي." (روايـــــــــــــــــــــــــــــــــــــت مســـــــــــــــــــــــــــــــــــــلم)

الله تعـالی ځيـنې بنـدګان د نـاروغيو پـه وسـيله ازمـويي څـو يې درجې لــوړې کــړي. کلــه کلــه يــو بنــده د الله پــه نــزد پــه جنــت کې د لــوړ مقــام وړ وي، خــو د خپلــو اعمــالو پــه زور هلتــه نــه رســيږي. نــو الله تعــالی هغــه د مصــيبتونو لــه لارې ازمـــــايي، تـــــر څـــــو هغـــــه مقـــــام تـــــه يې ورســـــوي.

ابـن حبـان د رسـول الله صـلی الله عليـه وسـلم څخـه روايـت کـړی چې فرمـــايي:

«شـوني ده يـو بنـده د الله پـه نـزد لـوړ مقـام ولـري، خـو د خپلـو اعمـالو لـه لارې هغـه تـه نشيـ رسـيدلی، نـو الله هغـه پـه هغـه شـيانو مبـتلا کـوي چې نـه يې خوښوي په ازمايښت کې اچوي، تر څو هغه مقام ته ورسيږي.»

همدارنګــه امــام بخــاري پــه *الأدب المفــرد* کې لــه ابــوهريره رضی الله عنــه روايـــــــــــــــــــــــــــت کـــــــــــــــــــــــــــــړی چې فرمايـــــــــــــــــــــــــــــل يې: "زه هـېڅ نـاروغي دومـره نـه خوښـوم لکـه تبـه، ځکـه دا د بـدن او د ټولـو ۳۶۰ بنـــــــدونو تـــــــر مـــــــنځ خپرېــــــــږي (او ټـــــــول پـــــــاکوي)."

نـــوټ:

نـــاروغي يـــوازې درد نـــه دی — دا د ګنـــاهونو کفـــاره، د روح صـــفايي، د زړه تذکيـه او د درجې لوړولـو وسـيله ده. مګـر د هغـه چـا لپـاره چې پـه صـبر او رضـا سره يې زغـمي، هغـه تـه د الله لـه لـوري بېحسـابه اجـر او ثـواب ورکـول کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

➢ قهرمان:

ابو عبدالله له خپلو نورو ملګرو سره ډېر توپير نه درلود، خو د نېکو کارونو په کولو کې ډېر تکړه، تيز او مخکې و.
هغه د دعوت او اصلاح خو ډول فعاليتونه درلودل، له هغې ډلې يو هغه فعاليت و چې د کار پر مهال يې ترسره کاوه. هغه په يوه ښوونځي کې د ګونګو او ړندو ماشومانو ښوونکی و. يوه ورځ يې ماته زنګ وواهه او وې ويل:
"ستا څه نظر دی که دوه کاڼه کسان مسجد ته راولم چې خلکو ته وينا وکړي؟"
زه حيران شوم! دوه کاڼه کسان به اورېدونکو خلکو ته وينا کوي؟
ورته مې ويل: "هو، د يکشنبې په ورځ راشئ."
زه انتظار وم. کله چې يکشنبه شوه، د مسجد دروازې خواته ولاړ وم. ابو عبدالله په موټر کې راغی، ودرېد، او دوه کسان ورسره راکوز شول. يو يې د هغه ترخنګ روان و، او بل يې د لاس نه نيولی و. لومړی کوڼ و، خو ليدل يې کولی شول، مګر دوهم هم کوڼ وه هم ړوند!
ما له ابو عبدالله سره ستړي مه شي وکړه. هغه سړي چې د ده په ښي لوري کې روان و – وروسته پوه شوم چې نوم يې احمد دی – راته موسکی شو، ما هم ورسره ستړي مه شي وکړه.
ابو عبدالله د ړوند سړي په لور اشاره وکړه او وې ويل: "له فايز سره هم سلام وکړه."
ما وويل: "السلام عليکم فايز!"
ابو عبدالله وويل: "لاس ورکړه، هغه نه تا ويني او نه دې غږ اوري."
ما خپل لاس د فايز په لاس کې کېښود، هغه مې لاس ټينګ ونيو او وخوځاوه.
مسجد ته دننه لاړو. له لمانځه وروسته، ابو عبدالله پر چوکۍ کېناست، احمد يې ښي لوري ته او فايز يې چپ لوري ته کښېناوه. خلکو حيران حيران ورته کتل، ځکه عادت نه وو چې يو کوڼ سړی د ويناوالۍ پر څوکۍ کښېني.
ابو عبدالله احمد ته اشاره وکړه، احمد د لاسونو په اشارو خبرې پيل کړې، خو خلک يې پر خبرو نه پوهېدل.
ابو عبدالله مايک ته نږدې شو او وې ويل: "احمد اوس د خپل هدايت کيسه کوي. وايي: زه کوڼ پيدا شوی يم، په جده کې لوی شوی يم، کورنۍ مې له ما سره ډېره بې پروا وه، زه نه پوهېدم خلک مسجد ته ولې ځي. کله به مې پلار ليدلو چې لمونځ به يې کولو، خو نه پوهېدم څه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي. هرکله چې به مې له کورنۍ پوښتنه کوله، تحقیر به یې کړم او ځواب به یې نه راکوه.”
ابو عبدالله تر دې ځایه ودرېد، بیا یې احمد ته اشاره وکړه، احمد بیا د لاسونو په اشارو خبرې پیل کړې، خو ناڅاپه یې رنګ بدل شو، احساساتي شو، سر یې ټیټ کړ او ژړا یې پیل کړه.
خلک سخت متاثره شول. نه پوهېدل احمد ولې ژاړي. بیا یې خبرې وکړې او ابو عبدالله یې خبرې ترجمه کړې.
ابو عبدالله وویل: “احمد اوس هغه وخت بیانوي چې ژوند یې بدل شو. څنګه د الله او لمونځ سره اشنا شو، هغه هم د یو سړي له برکته چې په کوځه کې ورسره ولیدل او مهرباني یې پرې وکړه. د هماغه وخت نه یې د الله نزدېوالی احساس کړ او د لمونځ خوند یې وڅکه. پوه شو چې دا ازمېښت لوی اجر لري.”
خلک دقیق غوږ و، او ډېری یې متأثره شول.
خو زه حیران وم... احمد خو لږ تر لږه ویني، خو فایز نه اوري، نه ویني او نه خبرې کولای شي — نو څنګه به خبرې کوي؟

د احمد وینا ختمه شوه، ابو عبدالله فایز ته وکتل. ما له ځان سره وویل:
“اوس به څه کوي؟”
ابو عبدالله د خپلې ګوتې په وسیله د فایز پر زنګون اشاره وکړه، فایز سمدستي ودرېد او وینا یې پیل کړه! خو څنګه؟ خبرې یې وکړې؟ نه. هغه خو خبرې نه شي کولای. اشارې یې وکړې؟ نه. هغه خو ړوند و. هغه د “لمس” له لارې وینا کوله!
ابو عبدالله خپله لاس فایز ته ورکړ، فایز د ده لاس لمس کاوه، د لمس له لارې یې ځانګړې اشارې کولې چې ابو عبدالله یې پر مفهوم پوهېده او خلکو ته یې ژباړه کوله.

کله ناکله دا لمسونه تر ربع ساعت پورې دوام درلود. فایز نه پوهېده چې آیا مترجم یې خبره پای ته ورسوله که نه، تر څو مترجم د ده زنګون لمس کړ، بیا فایز لاس ورانږدې کړ، د مترجم لاسونه یې ونیول، او بله برخه یې پیل کړه.
خلکو یو ځل فایز ته کتل، بل ځل مترجم ته... ځینې حیران وو، ځینې متأثر، ځینو ژړل.
فایز خلکو ته د توبې بلنه ورکوله. کله به یې غوږونه نیول، کله به یې ژبه ښوده، کله به یې سترګې پټې کړې — یعنې خلکو ته یې ویل چې غوږ، سترګې او ژبه له حرامو وساتئ.
ما د خلکو غږونه اوریدل — “سبحان الله” یې ویل، ځینو په پټه خبرې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولې، ځینو ژړل.
زه د فایز په فکر کې ډوب وم... فایز ته مې کتل، د هغه زړورتیا مې له سالمو خلکو سره پرتله کوله. دا ړوند او کوڼ انسان د دین سره داسې مینه لري چې ډېر سالم خلک یې نه لري.
هغه داسې احساس کاوه لکه د اسلام یو مجاهد چې وي، د ګناهګارانو پر وړاندې یې د مسؤولیت احساس لرلو. لاسونه به یې پورته کول او داسې به یې اشاره کوله:
"ای د لمونځ پرېښودونکی! تر کله؟ ای څوک چې حرامو ته ګورې! تر کله؟ ای د ګناه بندي انسانه، بیدار شه!"
خلکو ژړل، ځینو به سبحان الله ویل.
کله چې وینا پای ته ورسېده، فایز ودرېد، خلکو ورسره ستړې مه شې وکړه، هغه له ټولو سره په مساوي ډول چلند کاوه – نه یې د شتمن توپیر کاوه نه د بېوزله.
ما له ځان سره وویل: "ای کاش، ځینې دنیاپال خلک هم ستا په څېر وای، فایزه..."
ابو عبدالله د فایز لاس ونیو، یو ځای له مسجده ووتل. زه هم ورسره روان وم. هغوی په خندا خبرې کولې، خوشاله وو. ما وویل: "سبحان الله، دا نړۍ څومره بې‌ارزښته ده..."
ډېری داسې خلک شته چې د فایز په شان نیم مصیبت هم نه لري، خو د ژوند له سختیو مات دي.
چېري دي هغه کسان چې د اوږدې ناروغۍ سره مخ دي؟ د شکر ناروغان؟ فلج شوي؟ معلولین؟ ولې د خپل ژوند څخه خوند نه شي اخیستی؟

څومره ښکلي ده هغه شیبه چې الله بنده په ازمایښت کې واچوي مګر بنده شاکر او صابر وويني.

یوه ورځ مې له ابو عبدالله وپوښتل: "فایز څنګه دی؟"
وې ویل: "ته نه یې خبر، دا سړی واقعاً عجیبه دی."
ما وویل: "څنګه؟"
وې ویل: "په خپل ژوند کې مې داسې څوک نه دی لیدلی چې د لمونځ دې دومره خیال وساتي. فایز د ریاض نه بهر یوه سیمه کې اوسیږي. د ښوونځي دننه مو ورته یوه کوټه ورکړې ده او یو کس مو ورته ټاکلی چې د ده پاملرنه کوي، خواړه ورته چمتو کوي او د لمانځه لپاره یې راوباسي.
کله کله دا سړی ناوخته راځي، فایز وېرېږي چې لمونځ ترې قضا نه شي، نو په پښو مسجد ته ځي. د ښوونځي او مسجد تر منځ دوه سړکونه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د موټرو مخې ته د لاسونو اشاره کوي تر څو موټروانان پوه شي. څو ځله داسې شول چې موټرونه د ده له امله ټکر شول، خو فایز خبر شوی هم نه دی چې څه پېښ شول!"

ابو عبدالله وویل: "یوه ورځ زه د مازیګر پر مهال ورغلم، کانو زده کوونکو اشاره کوله چې فایز خفه دی. ورغلم، چې ومې لیدلو ډېر په قهر دی، لاسونه یې ښوراول، د ده د اشارو په مانا څوک نه پوهېدل.
ما خپل لاس د ده په لاس کې کېښود، هغه پوه شو چې زه یم، لاس یې ټینګ رانه ونیو، د لاس په لمس کولو یې شکایتونه راته پیل کړل، ما ورته ځواب ورکړ، هغه آرام شو."

پوهېږې ولې په قهر و؟

ځکه چې د سهار د لمانځ له جماعته پاتې شوی و! ویل یې: "زما خدمتګار بدل کړئ، زه دا نه غواړم." او ژړل یې!

ما هڅه کوله چې ارام یې کړم...

واقعاً، فایز یو ریښتینی قهرمان وه.

➢ لوړ همت

د رمضان په میاشت کې د دعوتي سفر لپاره سویډن ته تللی وم. یو ورور رابللی وم چې د سویډني مسلمانو ځوانانو یوې ډلې د لیدلو لپاره یوه اسلامي مرکز ته ورشم.

کله چې هلته ورسیدم، دننه لاړم؛ ځوانان په فرش ناست وو او زما د راتګ انتظار یې کاوه.

زما پام یوه هلک ته شو، چې فکر نه کوم له پنځلسو کلونو زیات عمر دي ولري. نوم یې **محمد** و. د سویډن تبعه و، خو اصلاً د سومالیا و. چې ومې لیدلو په ویلچیر (څرخ لرونکي څوکۍ) کې ناست دی. لاسونه یې د سخت لرزي له امله د څوکۍ دواړو غاړو ته تړلي وو. سر یې هم په دوامداره توګه رېږدېده او کنټرول یې نه شوای کولی. سرېېره پر دې، خبرې یې هم نه شوای کولی.

ډېره مې زړه پرې وسوځېد... ورنږدې شوم. ده راته وخندل راته یې وکتل. داسې ښکارېده چې زړه یې غواړي ودرېږي. سلام مې ورسره وکړ. پوه شوم چې پر عربي نه پوهېږي، خو انګلیسي، سویډني او سومالي یې زده دې.

ما ورسره د ناروغۍ په فضیلت او هغه اجر په اړه خبرې وکړې چې خدای ناروغانو ته ورکوي. هغه به سر خوځاوه، یعني هو، تایید یې کاوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا مې ولیدلو چې یو کوچنی تخته یې غاړې ته ځوړنده کړې ده. پرې څو مربع شکلونه جوړ شوي وو او په هر مربع کې یو جمله لیکل شوې وه: «مننه»، «وږی یم»، «نه شم کولای»، «زما له ملګري سره اړیکه ونیسه»...

زه حیران شوم. یوه حاضر وویل: کله چې دا هلک غواړي خبرې وکړي، دوی یوه حلقه د هغه غاړې ته ور اچوي چې د یوه اشاره لرونکي میکانیزم سره تړلې ده. دی د سر اشاره د هغو مربعو پر لور کوي چې غواړي یې، خلک پوهیږي چې څه غواړي. ځکه نه خبرې کولای شي او نه لاس خوځولای شي.

ما ورسره د هغه فضیلت په اړه خبرې وکړې چې الله تعالی د دې دین په وسیله موږ ته راکړی دی، او دا چې که الله یو انسان ته دا دین ورکړي، نو نور هر څه چې له لاسه ورکړي، هیڅ مهمه نه دي.

وروسته پوه شوم چې محمد د هغه ځای له **لویو دعوتګرانو** څخه دی! څنګه؟ کیسه دا ده...

د سویډن د ټولنیزو چارو وزارت د هغه لپاره دوه کارکوونکي ټاکلي وو چې یو به سهار ورتللو، او بل به د شپې ورتللو.

کله به چې یو غیر مسلم کارکوونکی د خدمت لپاره ورته راغللو، نو محمد به د هغې تختې په لور اشاره کوله چې پرې لیکل شوی به وه «زما له ملګري سره اړیکه ونیسه». کله به چې کارکوونکي د هغه له ملګري سره اړیکه ونیوله، محمد به له هغه وپوښتلو: «اسلام څه شی دی؟» ملګری به یې ځواب ورکړ، کارکوونکی به ورته ترجمه کولو او محمد ته به یې ویل. بیا به محمد وپوښتلو: «له هغه وپوښته چې د اسلام او عیسویت ترمنځ توپیر څه دی؟» هغه به هم ځواب ورکاوه.

وروسته به یې خدمتګار ته وویل: «له هغه وپوښته چې د قیامت په ورځ د مسلمان او غیر مسلمان حالت به څنګه وي؟» ملګری به یې ځواب ورکاوه، خدمتګار به هغه ځواب یاد کړ او بیا به یې محمد ته ویلو. کله به چې کارکوونکي دا هر څه زده کړل، محمد به کتابتون ته اشاره وکړله. خدمتګار به هغه پرانست او هلته به یې د اسلام د بلنې کتابونه ولیدل. یو به یې ترې راواخیستلو، مطالعه کولو به یې، ډېر کسان په دې توګه اغېزمنېدل...

محمد ډېر **لوړ همت** درلوده. ناروغۍ هغه نه مات کړ او نه یې له دعوت څخه را وګرځولو. نه خفه و، نه مایوسه.

نو ته هم په هغه څه راضي اوسه چې الله درکړي دي، ځکه دا د رښتیني مؤمن نښه ده. او پوه شه چې هر انسان به د خپلو وړتیاوو په اساس پوښتل کیږي — اوربدنه، لیدنه، خبرې، عقل...حتی کېدای شي خلک د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناروغ له نصیحت شخه د روغ په پرتله ډېر اغېزمن شي. نو ته ولې په همدې ناروغ حالت کې د خدای د لارې دعوتګر نه شې جوړېدلی؟ که وغواړې، ان شاءالله بېوسه نه یې. کېدای شي وپوښتې: «زه څوک دعوت کړم؟»
زه درته وایم: ډاکټران، نرسان، نور ناروغان، او هغه څوک چې ملاقات ته درځي.
برکتمن انسان اوسه! یوه ته د لمانځه د ارزښت یادونه وکړه، بل ته د سترګو د ساتلو، بل ته د وخت د کارولو... د ټولو لپاره خیر غوښتونکی او نصیحت کوونکی واوسه.

➢ خالد:

ډاکټر عبدالعزیز وایي: یو ورځ زما کلینیک له ناروغانو ډک و. ډېری د لرې کلیو شخه راغلي وو، دا یې له جامو او بڼې شکاریدلو. ناروغان یو په بل پسې داخلېدل، هر یو د بېلابېلو ناروغیو او حالتونو سره.
خالد راغی — لس کلن ماشوم وه، او دوه کسان نور ورسره وو. خالد مخکې څو ځله زما کلینیک ته د غوږ د معاینې لپاره راغلی و، ځکه له ماشومتوبه یې د اورېدو ستونزه درلوده. مخکې به تل له یو مشر سړي سره راتلل چې ما به فکر کاوه پلار یې دی. مګر دا ځل له دوو نفرو سره راغلی وو.
پوه شوم چې هغه سړی یې تره دی، نه پلار، او همدغه تره یې کلونه د درملنې هڅې کړي وې.

تره یې په ډېرې مینې سره د خالد په اړه خبرې وکړې، او وې ویل چې له تداوي وروسته یې د خدای په فضل اورېدنه ښه شوې ده. ویل یې: «ډاکټره! باور کوې چې اوس یې اورېدنه تقریباً طبیعي شوې؟»

خالد ډېر خوښ و، ښوونکي یې هم خوشحال وو چې درسونه یې ښه شوي دي.
تره یې وویل: «دا ځل مې د خالد پلار راوستی چې ورته هم هغه دوا تجویز کړې.»
ما ورته وویل: «پلار یې هم نه اورې؟»
وې ویل: «هو، ډېر کلونه کېږي.»
خالد ته مې وکتل، ورته مې وویل: «څنګه یې؟»
وې ویل: «الحمدلله ښه یم.»

(c) ketabton.com: The Digital Library

ومې ویل: «ښوونځی څنګه دی؟»
ويې ويل: «ښه دی.»

اوس يې اورېدل او خبرې کولای شوای، که څه هم خبرې يې لا هم يو څه درنې وې او تمرين ته يې اړتيا لرله، خو عقل يې د عمر سره برابر و. ما يې تره ته وويل: «اوس چې د خالد اورېدنه ښه شوې، اړتيا ده ډېرې خبرې ورسره وشي تر څو د وينا عادت پيدا کړي. نو ښه ده ژر تر ژره يې عادي ښوونځي ته انتقال کړئ.»
تره يې غلی شو، سر يې ټيټ کړ، غمګين شو — داسې ښکارېده لکه د زړه په زخم مې ګوته ورته ايښې وي.
وروسته يې وويل: «خو بايد د کڼو په ښوونځي کې پاتې شي.»

ما وپوښتل: «ولې؟ څه ستونزه ده؟»
ويې ويل: «د خالد کورنۍ په يوه لرې کلي کې اوسيږي. نه شم کولی هغه عادي ښوونځي ته يوسم، ځکه بايد د کڼو سره اړيکه وساتي، تر څو له خپلې کورنۍ سره اړيکه وساتي.»
ما په حيرانۍ وپوښتلو: «له خپلې کورنۍ سره اړيکه وساتي؟»
ويې ويل: «هو، د کورنۍ ټول غړي يې کاڼه دي — پلار او ماشومان.»
ما ورته وويل: «يوازې د خالد درملنه شوې؟»
ويې ويل: «هو، د نورو لپاره مو وس نه درلود.»
ما ترې وپوښتل: «خويندې يې څو کلنې دي؟»
ويې ويل: «لويه خور يې نږدې پنځلس کلنه ده، بله يې شاوخوا اته کلنه.»
زه په قهر شوم او ورته مې وويل: «تاسو اوس د دوی زوړ پلار راوړی چې اورېدنه يې سمه شي، خو د خالد خويندې مو پرېښې دي؟! مشرې خور يې د زده کړو فرصت له لاسه ورکړی، ښايي د واده او ژوند فرصت هم له لاسه ورکړي. غواړئ دوهمه هم داسې شي؟ ايا دا سم کار ده؟ بيا هم اصرار کوې چې خالد دې په همدې ځای کې پاتې شي؟»
تره يې هڅه وکړه ځان توجيه کړي، خو ما ورسره ډېر بحث وکړ. ورته مې وويل: «د هغوی مسؤليت ستا پر غاړه دی. لکه څنګه چې د خالد درملنه کوې، هغوی هم حق لري عادي ژوند ولري.»
ده وعده راکړه چې دا به کوي او منننه يې وکړه. د وتلو پر وخت يې وويل: «وعده درکوم، ټول به راوړم، که د موټر په سيټو کې نه ځايدل په چت يې کينوم خو تر تا يې رارسوم.»
ما ورته وخندل... کاش د ټولو خلکو زړونه د ده په څېر پاک وای.
رسول الله ﷺ فرمايلي:
"الله د خپل بنده مرستندوی وي تر هغه چې بنده د خپل ورور

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرستندوی وي."

د ډاکټر او ناروغ د اړیکې مسایل

شاید کله دا پوښتنه درته پیدا شي چې نارینه ډاکټر ته روا ده چې ښځینه ناروغه معاینه کړي؟

اصلاً ښه خبره دا ده چې ښځینه ډاکټره دې ښځینه ناروغان معاینه کړي. خو که ښځینه ډاکټره موجوده نه وي او معاینه اړینه وي، نارینه ډاکټر کولای شي دا کار وکړي.

خو ناروغې ته روا نه ده چې له اړتیا زیات بدن ښکاره کړي. مثلاً که د پښې ګوته یې ناروغه وي، ډاکټر ته نه ده روا چې بل ځای وګوري. که د لاس درد لري، یوازې لاس دې ور ښکاره کړي.

ځکه الله تعالی فرمایي:

﴿وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ﴾

«که له هغوی څه غواړئ، نو د پردې تر شا یې وغواړئ.» (الاحزاب: ۵۳)

همدارنګه روا نه ده چې ډاکټر او ښځه ناروغه یوازې پاتې شي، باید میړه، پلار یا بل محرم ورسره وي، او که نه، نو نرسه دې حاضره وي.

عجیبه خبره دا ده چې یوه سړي خپله ښځه د غاښونو ډاکټر ته پرېښې وه او خپله بهر انتظار و. ورته ومې ویل: «ولې ورسره نه یې ننوتلې؟» ویې ویل: «تر څو آرامه وي!»

➢ د ډاکترانو لپاره:

ډاکټري یو درونډ او سپېځلی مسلک دی...

عیسی علیه السلام به د خلکو درملنه کوله، ړانده او د پیس ناروغان یې د الله په حکم جوړول، بلکې مړه یې هم د الله په اذن را ژوندي کول. نو ځکه دا یو شریف او مخکښ مسلک دی. له همدې امله ښایي ډاکټران ځینې مهمې مسلې په پام کې ونیسي:

۱. د ناروغ د راز ساتنه او محرمیت

د الله استازي ﷺ فرمایلي دي:

«څوک چې د یو مسلمان عیب پټ کړي، الله به د ده عیبونه په دنیا او آخرت کې پټ کړي.» [۱]

ځینې خلک د خپل مقام له مخې د خلکو د رازونو نه باخبره کېږي؛ لکه ډاکټر، مفتي، یا د مشورې نورو مسلکي کسانو ته ورته خلک. دا ډول اشخاص باید رازونه پټ وساتي، د ناروغ له اجازې پرته یې افشا نه کړي. خو په ځینو حالاتو کې د راز افشا کول روا دي، لکه هغه مهال چې ډاکټر

(c) ketabton.com: The Digital Library

او وي چارواکو ته د خطرناکې ساري ناروغۍ په اړه خبر ورکړي، یا یو له مېړه او مېرمنې څخه د جنسي اړیکې له لارې د انتقالېدونکي مرض (لکه ایډز) په اړه خبر کړي.

۲. د مقام څخه د شخصي ګټې لپاره ناوړه استفاده نه کول

یو ځل د وینا وروسته یو کس راته راغی او ویې ویل: «شیخ! زه د یوې داروسازۍ کمپنۍ مسوول یم. زموږ شرکت د درملو د بازار موندنې لپاره میلیونونه ریال لګوي. هر کال ډېرې پیسې زما د واک لاندې وي څو له ډاکترانو سره اړیکې جوړې کړم.»

ما وپوښتل: «څنګه اړیکې؟»

ویې ویل: «موږ ډاکترانو ته د خپلو درملو د پېژندنې لپاره سمپلونه ورلېږو، ورسره یو تحفه هم، لکه ساعت، قلم، یا د کنفرانس د سفر مصارف ورکوو، یا د هغوی او د کورنۍ د تفریحي سفر ټکټونه.»

هغه زیاته کړه: «هر څومره چې یو روغتون زموږ محصولات ډېر واخلي، پوهېږو چې د هغه روغتون ډاکتران زموږ درمل ډېر ناروغانو ته تجویزوي، او موږ هم هغوی ته زیاتې تحفې ورکوو. موږ له دې لارې پوهېږو کوم ډاکتر زموږ سره ډېر همکار دی.»

ما وویل: «ښه، دا تشویقونه ممکن د ناروغانو د تاوان سبب شي؟»

ویې ویل: «هو، زموږ تحفې دا دي سبب ګرځي چې ډاکتر زموږ درمل تجویز کړي، خو کېدای شي د نورو کمپنیو درمل هماغه تاثیر ولري او ارزانه هم وي. یا کله داسې درمل ورته لیکي چې هیڅ اړتیا ورته نه وي — لکه ځینې درد کمونکي، تبه ختمونکي، یا وېټامینونه — یوازې د دې لپاره چې موږ ګټه وکړو او هغه ته هم څه ورسېږي.»

ما وویل: «نو دلته بېچاره ناروغ قرباني کېږي او بېځایه پیسې ورکوي.»

ویې ویل: «هو، خو شیخ! ناروغ خو هر صورت کې درمل اخلي، موږ یوازې هڅه کوو چې زموږ درمل واخلي.»
ما وویل: «خو باید د تاسو د محصول لپاره زیاتې پیسې ورکړي، او هغه درمل واخلي چې ورته اړتیا نه لري، یوازې د دې لپاره چې تاسو ګټه وکړئ، سمه ده؟»

(c) ketabton.com: The Digital Library

وېي ويل: «هو...»

مـا وويـل: «نـو دا جنايـت دی! هغـه ډاکـتران چې د دغـو شرکتونـو غوښـتنې مـنې، حـق نـه لـري دا کـار وکـړي. بايـد د دوی غوښـتنو تـه نـه ووايي خپـل وجـدان دي لـه دې عذابـه وژغـوري او لـه الله دي ووېرېـږي.» ځينې شرکتونـه د خپلـو درملـو پـه اړه مبالغـه کـوي، خـو يـو هوښـيار ډاکـتر هېڅکلـه د دروغـو تبليـغ نـه کـوي. دا د ډاکـتر د امانـت نښـه ده چې د نـاروغ لپـاره هغـه درمـل غـوره کـړي چې واقعـاً ګټـور وي، نـه دا چې د هغـه شرکـت درمـل ور کـړي چې تحفـه يي ورلـېږلې يـا د سـفر وعـده يي ورسره کـړې. کېدای شي د بـل شرکـت درمـل هماغـه اثـر ولـري ارزانـه هـم وي. ولې بايـد ګـران درمـل تجـويز کـړي؟ دا خيانـت دی. دا ډاکـتر مقـدس مسـلک بـدناموي د الله بنـده ګـانو تـه د خـدمت پـر ځـای د خپـل شخصي نفـع لپـاره کـار کـوي. بېچـاره نـاروغ ولې د هماغـه درملـو لپـاره زيـاتې پيسې ورکړيچې يوازې يي نوم بدل ده؟

دا هـم د امانتـداری يـوه بلـه برخـه ده چې ډېـر ارزښـته لـري؛
مـا داسې نارينـه او ښـځينه ډاکـتران ليـدلي چې د نـاروغ د عـورت د پـټ سـاتلو ډېـر پـام کـوي، هـم د معـاينې پـر مهـال، هـم د عمليـاتو پـر مهـال او هـم وروسـته لـه هغـه. ځيـنې ډاکـتران خـو داسې هـم دي چې هـره ورځ د خپلـو بيمـارانو پوښـتنه کـوي، او کـه وګـوري چې د نـاروغ بـدن يي لـوڅ دی، ژر يي د څـادر يـا پـردې پـه وسـيله پټـوي. او دا کـار د رسـول الله ﷺ دا قـول رايـادوي:
«څـوک چې د يـو مسـلمان عيـب (عـورت پـټ) کـړي، الله بـه يې پـه دنيـا او آخـرت کې عيبونـه پـټ کـړي.»
کـه څـه هـم دا غفلـت پـه ځينـو روغتونونـو کې شـته پـه ټولـو کې نـه، خـو بيـا هـم بايـد يادونـه وشي تـر څـو ډاکـتران او نرسـان يـو بـل تـه د دې پـه اړه نصيحت وکړي.

ډاکـتر حـارث وايي: «کلـه چې زه نـوی ډاکـتر شـوم، د کوچنيـو عمليـاتو تجربـه مې لرلـه. د عمليـاتو پـه خونـه کې وروسـته لـه بېهـوشۍ نـاروغ بايـد تيـار شي. زه عـادت لـرم چې د تيارېـدو وروسـته د عمليـاتو خـونې تـه داخلـېږم، يعـنې کلـه چې د نـاروغ ټـول بـدن پوښـلی وي او يـوازې د عمليـاتو ځـای خـلاص وي.

يـو ځـل لـه وخـت مخـکې ورننـوتم. يـو ځـوان نـاروغ بېهوشـه پـه شـا پرېـوتی و او هـېڅ جامـه يي نـه درلـوده. ښـکاري چې نرسـانو يي جـامې لـرې کـړې وې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خــو هغــه ډلــه چې بايــد د عمليــاتو لبــاس ور واغونــدي، لا نــه وو راغــلي. يــو ډاکــتر چې وســايل يې چــک کــول، هلتــه ولاړ و، خــو هــېڅ پــروا يې نــه درلــوده! وروســـته مي لـــه دغـــه لا بـــدتره صـــحنه وليـــده چې پـــه بيـــان يې شرمـــېږم» ډاکــتره ســاره وايي: «پــه عمليــات خونــو کې د ښــځينه ناروغــانو حالــت ډېــر د شرم وړ وي. ښــځې بې‌لباســه پــر مــيز پــرې ايښــودل کــېږي، حــال دا چې ډاکــتران ، د بې‌هــوشۍ متخصــص، نارينــه او ښــځينه زده‌کــوونکي ټــول موجــود وي.

کلــه کلــه زه وايــم: دا ناروغــه پټــه کــړئ! خــو د ټــيم مشرــ وايي: مــوږ خــو ټــول ډاکــتران يــو! زه لــه ځــان سره وايــم: آيــا دا دليــل شــو چې ډاکــتر يــوو نــو د خلکــو عورتونــه راتــه حــلال دي؟ يقــين لــرم کــه دا د ده خپلــه ښــځه واى، هېڅکلــه به يې اجازه نه وه ورکړې!»

دا پېښې نــادر وې، خــو د دې لپــاره مې بيــان کــړې چې زمــوږ د ورونــو او خويندو ډاکترانو او نرسانو پام ورته واوړي.

➢ تواضع او فروتني:

ډاکــتر تــه ښــايي چې د علــم، مقــام او ثــروت سره سره متواضــع وي، لــه تکــبر او ځــان ســتاينې ډډه وکــړي، او لــه خلکــو سره پــه نــرمۍ او ادب چلنــد وکــړي.

د ناروغـــــانو د درملــــــنې شرعي احکـــــامو پېژنـــــدل:

ډاکــتر تــه ښــايي لــږ تــر لــږه د فقــهې او عبــاداتو ابتــدايي علــم ولــري، ځکــه خلــک تـــرې د خپـــل حالـــت مطـــابق د شرعي مســـايلو پوښـــتنې کـــوي. ځيــنې ناروغــان لمــونځ نــه کــوي، پــدې خــاطر نــه چې د لمانځــه مخــالف دي، بلــکې نــه پــوهېږي چې څنګــه پــه نــاروغۍ کې اودس يــا لمــونځ وکــړي. کلــه چې ورتــه نصــيحت کــوو چې لمــونځ مــه پرېــږدئ، وايي: «څنګــه لمــونځ وکــړم، حــال دا چې جــامې مې نجسې دي؟ يــا مې بيســتر د قــبلې اړخ تــه نــه دى؟» نـــــــو څـــــــوک بايـــــــد دا ورتـــــــه وښـــــــيي؟

ښــکاره خــبره ده چې د دين‌پــوه او مهربــان ډاکــتر مســؤليت دى. يــو بريــالى ډاکــتر بايــد د نجاســت، لمــس عــورت، د اودس ماتيــدلو، د دوو لمــانځونو د يوځــاى کولــو، د قــبلې پېژنــدلو، د تــيمم، او د نــاروغ لمــونځ ټــول احکــام بايــد زده کـــــــړي او خپلـــــــو ناروغـــــــانو تـــــــه يې ور وښـــــــيي. ډاکــتر بايــد مــريض د ســهار د لمانځــه لپــاره راويښ کــړي. نــن ســبا د دې علــم زده‌کــول ډېــر اســانه دي، ځکــه د طــبي فتــواو او د ناروغــانو د شرعي احکــامو کتابونه او سرچينې په آسانۍ سره موندل کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

➢ دروغجن شهادت (ګواهي)

ځينې دولتي اداري د رخصتۍ، تقاعد، مالي مرستې يا نورو امتيازاتو لپاره طبي راپور ته اړتيا لري.
ډاکتر ته لازمه ده چې هر راپور د واقعيت مطابق وليکي. که د خپلوانو يا دوستانو په خاطر د دروغو راپور وليکي، دا به د (دروغ ګواهي) وي.
رسول الله ﷺ فرمايي:
«آيا تاسو ته د لويو ګناهونو څخه خبر درکړم؟»
صحاباوو وويل: «هو، اې د الله رسوله!»
رسول الله وفرمايل: «شرک د الله سره، او د مور او پلار نافرماني.»
بيا لږ چوپ شو، وروسته يې وفرمايل: «او دروغ خبر، او دروغ خبر..»
دومره يې دادخبره تکرار کړه چې فکر مو وکړ شايد خاموش به نشي!» [٢]
د نورو ډاکترانو بدي بيانول د ناروغانو په وړاندې:
ځينې ډاکتران او نرسان د وړتيا او برياليتوب له امله ځان مغرور احساسوي. بيا د خپلو لاسته راوړنو ډېره ستاينه کوي او د نورو ډاکترانو کار ته بد وايي، تر څو ناروغان ځان ته راجلب کړي. دا چلند ناسم دی.
ناروغان له هغه ډاکتره بد وړي چې خپل تعريف کوي او د نورو سپکاوی کوي.

په حقيقت کې دوه ډول ناروغي شته: يو د زړه ناروغي (معنوي)، بل د بدن ناروغي (ظاهري). ځومره ښه ده که يو ډاکتر دواړو ناروغيو ته طبيب وي — هم د بدن او هم د روح.

➢ د مرګ پر بستر:

کله چې ناروغ د مرګ په حال وي، ډاکتر بايد څه وکړي؟
که خرګنده شي چې د ناروغ اجل نږدې دی، سنت دا ده چې د «لا إله إلا الله» تلقين ورته وشي. رسول الله ﷺ فرمايي:
«خپلو مړو (يعنې هغو ته چې د مرګ په حال کې دي) "لا إله إلا الله" تلقين کړئ.» [٣]
تلقين بايد په نرمۍ وشي، نه په دې ډول: «ای فلانيه! ژر ووايه لا إله إلا الله، مړ کېږې!»
نه بلکې داسې: د هغه تر څنګ کېنئ د الله ذکر وکړئ، شهادت کلمه ووايئ، کله يې چې ناروغ واوري پخپله به يې ياد ته راشي.
که مړکېدونکی کس کافر وي، نو جواز لري چې په ښکاره ورته وويل شي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

«ووایه لا إله إلا الله»، لکه څنګه چې رسول الله ﷺ خپل تره ته د وفات پر مهال وویل: «اي تره! ووایه لا إله إلا الله، داسې کلمه چې زه پرې ستا شفاعت وکړم.»
او د یهودي هلک عیادت ته لاړو چې هغه د مرګ په حال وه ورته یې وویل: «اې بچیه! ووایه لا إله إلا الله.»
دومره یې ورته تکرار کړلو چې اخیر هلک دا کلمه وویله او مړ شو. رسول الله ﷺ وفرمایل: «الحمد لله چې الله هغه له اوره وژغوره.» [۴]

هغه څوک چې د مرګ په حال کې له ناروغ سره وي، باید د الله په اړه یې ډاډمن کړي. ښایي د هغه ذهن د خپلو بچو، قرضونو او نیستي په اندېښنو کې بوخت وي. باید ورته ووایي چې الله رزاق دی، بنده نه ضایع کوي، تر څو د اطمینان په حالت کې له دنیا ولاړ شي.

➢ ډاکتران او دعوت:

ما یو وخت د تبشیري فعالیتونو په اړه مطالعه کوله. په هغه لیکنه کې راغلي وو:
«هر ځای چې انسان وي، درد شته، او هر ځای چې درد وي، ډاکتر ته اړتیا وي، او هر ځای چې ډاکتر ته اړتیا وي، هلته د تبشیر (مسیحي بلنې) فرصت شته.»
ما چې دا ولوستلو، د دوی د طبي تبشیر پروژې په اړه مې څېړنه وکړه، او د هغوی د هڅو او بودجې له کچې بېخي حیران شوم.
د بېلګې په ډول، د «عملیات بین‌المللی برکت» په نوم یو مسیحي مؤسسه چې د «شبکه ې رادیویي مسیحی» سره تړلې ده او د «پت رابرتسون» تر مشرۍ لاندې کار کوي (هغه کس چې د ۱۹۸۷م کال د امریکا د ولسمشرۍ نوماند و)، یو لویه لاکهیډ L1011 الوتکه یې په بشري ډول د الوتونکي روغتون په بڼه جوړه کړې. د دې الوتکې د تجهیز لګښت شاوخوا پنځه ویشت میلیونه ډالره شوی دي.
دا الوتکه له بشري طبي وسایلو سره په بېلابېلو هېوادونو ګرځي، یوې سیمې ته راشي، لس ورځې پاتې شي، او ټولې درملنې په ظاهر کې وړیا کوي — خو په حقیقت کې دا وړیا کار د مسیحیت د خپرولو وسیله ده!
له ناروغانو لومړی د مذهب پوښتنه کېږي، بیا د مسیح په اړه لس دقیقې خبرې کېږي نصرانیت ورته معرفي کوي او ورته ښایي چې له ستونزو د خلاصون لپاره د مسیح غیر ته راشئ، بیا ورته کتابونه او دین ته د رابللو اولیه مواد ورکوي او له هغوی غواړي چې دا کتابونه ولولې یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځ. ورځې وروسته بيا راشئ.
عجيب ده! د مسلمانانو يوه ميلیارده امت ايا دا کار نه شي کولی؟! الله دې امام شافعي غرق رحمت کړي چې ويلي يې دي: «خلکو د علم يوه پر دريمه برخه (طبابت) پرېښودلو يهودو او نصاراو ته يې وسپارلو.»
دا مورږ ته ښيي چې د طبي ميدان د دعوت ارزښت څومره لوړ دی. ډاکتر د خلکو له ژوند سره نيغ په نيغه تړاو لري. هېڅوک نشته چې ناروغ نه شي. هر څوک يو وخت ډاکتر ته ورځي. خلک د ډاکتر درناوی کوي، له هغه سره ښه اړيکه جوړوي، نو څومره به ښه وي که ډاکتر له دې فرصت څخه د دين په نصيحت او ښو لارښوونو کې ګټه واخلي: ښځو ته د حجاب نصيحت، خلکو ته د مور و پلار د اطاعت يادونه، د لمانځه پرېښودنکو ته خبرداری، او د فحشاء او خرافاتو څخه منع. په ځانګړې توګه ناروغ د کمزورۍ په حالت کې وي، د ډاکتر خبرې ښې مني. ښايي ستا يوه لنډه خبره د هغه د ژوند لوری بدل کړي، له تيارې نه رڼا ته يې راوباسي.

د ډاکترانو د دعوت لارې:

- د ګټورو CD او بروشورونو وېش، د مفيدو ديوالي اعلانونو ځړول (د اودس، د ناروغ لمونځ، دعا، صبر او نورو موضوعاتو په اړه).
- مطب په انتظار خونه کې د لوستو او اورېدني وړو کتابتونونو جوړول.
- د اسلامي کتابپلورنځيو له لارې د کتابونو او CD پلور د انتظار په تالار کې تنظيمول.
- د روغتونونو په جوماتونو يا د لمانځه په خونو کې د ويناوو او درسونو پروګرامونه.

- د اسلامي روحي سره طبي کنفرانسونه او سيمينارونه جوړول.

➢ ډاکتر او د نېکۍ کلياني:

کله مې چې د ډاکترانو او ناروغانو د کار په اړه فکر وکړ، نو پوه شوم چې د ډاکتر کار له ډېرو نورو مسلکونو جلا دی. ښوونکي له يوې طبقې خلکو سره کار لري، چې فکري او اجتماعي سطحه يې نږدې ده. همداسې انجينيران او نور مسلکي کسان. خو ډاکتر د بېلابېلو کچو، عقلونو، اخلاقو او ژبو خلکو سره مخامخ کېږي.

ځيني زر پوهېږي، ځيني نه، ځيني بې‌صبري کوي، ځيني ډاکتر ته بد رد وايي: «ډاکتره، له خدايه ووېره، دا دومره درمل راته مه ليکه، زه دومره

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیسي نه لرم! دا دومره معاینات د څه لپاره؟!»
ځیني نیک ګومان لري، ځیني مغرور، ځیني فقیر، ځیني شتمن.

نو ډاکتر باید ځان د هر حالت لپاره چمتو کړي، صبر او زغم ولري، په ځانګړې توګه له ماشومانو، عمر خوړلي کسانو او هغو سره چې د حوادثو له امله ویرېدلي وي.

رسول الله ﷺ فرمايي:
«هغه مؤمن چې له خلکو سره ژوند کوي او د هغوی د اذیت پر وړاندې صبر کوي، له هغه مؤمنه غوره دی چې له خلکو لرې ژوند کوي او د هغوی اذیت نه زغمي.»

➢ د خیر کلیاني:

د ناروغ سره مهرباني، د هغه د احوال پوښتنه.
۲. د کتورو کتابونو او CD ګانو تیارول او ناروغانو ته یې ډالۍ کول.
۳. د ناروغانو د کورنۍ سره نرم چلند، د هغوی پوښتنو ته زغم او د نېکي مشوري ورکول.
۴. د بستر ناروغانو پوښتني ته ورتلل، ځکه رسول الله ﷺ فرمايلي: «کله چې یو مسلمان د خپل ورور د عیادت لپاره ځي، تر ستنېدو پوري د جنت په باغونو کې ګرځي.»
۵. د ناروغ پر وړاندي مسکا، ځکه «ستا موسکا د خپل ورور پر وړاندي صدقه ده.»
۶. ناروغ ته لارښوونه کول او د ناروغ پوښتنو ته په ورین تندي ځواب ورکول، ځکه «هر څوک چې د خپل ورور د حاجت پوره کولو هڅه کوي، الله به د ده حاجتونه پوره کړي.»
۷. شپه او ورځ کوشش کول د اجر په نیت، او د کورنۍ پرېښودلو په زغم سره، ځکه رسول الله ﷺ فرمايي:
«یوه ورځ سرحد ساتل د دنیا او مافیها نه غوره ده.» [۵]
۸. د ناروغ په تشخیص کې له بیړي کولو ډډه، په نسخه لیکلو کې دقت. فقهاء وايي: «څوک چې ډاکتر نه وي او ډاکتري وکړي، جرمانه دي شي.»
۹. د ناروغ عورت پټول، ځکه «څوک چې د یو مسلمان عورت پټ کړي، الله به یې په قیامت کې عیبونه پټ کړي.» [۶]
۱۰. له ناروغانو سره ډېري خبري او د انتظار کوونکو د ځنډ سبب نه ګرځېدل، ځکه ډېر ناروغان خپل کارونه پرېږدي او د وخت تنګسیا لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

➢ د ناروغانو لمونځ:

څه وخت مخکې، ما له ځينو ملګرو سره پريکړه وکړه چې خيريه ډلې جوړې کړو، څو ناروغان ووينو، له هغوی سره همدردي وکړو او که اړتيا وي، مرسته يې وکړو.

زموږ شمېر لږ وو، او د روغتونونو له لارې مو په نوبت ناروغان ليدل. لومړی روغتون چې مو له هغه ليدنه وکړه، لوی روغتون و چې پنځه سوه بستره يې درلودل. موږ ناروغان ليدل، هغوی ته مو ډالۍ ورکولې، زړه مو ور ښه کولو او د هغوی شرعي پوښتنو ته مو ځوابونه ويل.

خو هغه څه چې موږ ته د حيرانتيا وړ وه، دا و چې له خلوېښت سلنه زيات ناروغانو لمونځ نه کاوه! هر يو يې خپله ځانګړې بهانه درلوده:

- يو يې وايي چې غوړې ټول لمونځونه يو ځای ادا کړي،

- يو وايي چې زما تخت د قبله پر لور نه دی، نو څنګه لمونځ وکړم؟

- يو وايي اودس نه شم کولی، نو لمونځ څنګه وکړم؟
- ځينو ويل چې لباس مې نجس دی، نو لمونځ نه شم کولای، او داسې نورې بهانې.

حال دا چې الله تعالی يې کار اسان کړی او له شريعت يې هره سختي لرې کړې ده. الله تعالی له هر سختي سره آساني هم ايښې ده. له دې امله بايد پوه شوو چې لمونځ بايد له مسلمان په هيڅ حالت کې پاتې نشي، پرته له هغو چې عقل يې له لاسه ورکړې وي (د جنون يا بېهوشۍ په سبب).

➢ د ناروغانو اودس:

ناروغان مختلف حالتونه لري:
- که ناروغي يې جدي نه وي او اوبه ورته ضرر نه رسوي، لکه د سردرد يا غاښ درد لرونکي، نو تيمم جايز نه دی، بايد اودس وکړي.
- که د اوبو استعمال د ناروغۍ د زياتوالي سبب شي، نو ناروغ اجازه لري تيمم وکړي.

- که ناروغ د ضعف يا د ناروغۍ د زياتوالي له ويرې اودس نشي کولی، پاکو خاورو سره دې تيمم وکړي، ځکه الله تعالی فرمايي:
﴿ يَآأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوٓا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَوٰةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى

(c) ketabton.com: The Digital Library

الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ ۚ وَإِن كُنتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا ۚ وَإِن كُنتُم مَّرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِّنكُم مِّنَ الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُم مِّنْهُ ۚ مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُم مِّنْ حَرَجٍ وَلَٰكِن يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ))[سوره المائده6]

ژباړه ((اې مؤمنانو! کله چې تاسي د لمانځه لپاره پاځیږئ؛ (او بې اودسه یاست) نو باید چې خپل مخونه او لاسونه تر څنګلو پوري ووینځئ، پر سرونو باندي لاسونه را کاږئ او پښې تر پڼکیو (بیچلکو) پوري ووینځئ. او که د جنابت په حال کښې یاست؛ نو په لمبلو (غسل کولو) ځان پاك کړئ. که ناروغان یا مسافر یاست، یا ستاسي څخه کوم څوك له حاجت پوره کولو څخه راشي یا تاسي پر ښځو لاس لګولی (جماع مو کړي) وي، او اوبه ونه مومئ؛ نو له پاکي خاورې څخه کار واخلئ، پر هغې لاسونه ووهئ، پر خپلو مخونو او لاسو يې را کاږئ. الله نه غواړي چې ژوند درباندي تنګ کړي، هغه خو غواړي چې تاسي سوتره کړي او خپل نعمت پر تاسي پوره کړي، ښايي چې تاسي شکر ایستونکي شئ...»

که ناروغ خپله تیمم نه شي کولای، بل څوک دي تیمم ور ووهي: د هغه دواړه لاسونه دي په خاوره ووهل شي، بیا دي په مخ او دواړو لاسونو سره مسح وکړي. که بدن، لباس یا تخت يې نجس وي او پاکول يې امکان ونلري، نو همدغه حالت کې لمونځ ادا کول جایز دي، ځکه الله تعالی فرمایي:

﴿فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ مَا ٱسۡتَطَعۡتُمۡ﴾ [التغابن: 16]

«تر هغه بریده چې په توان لرئ، د الله تقوا وکړئ...»

• که ناروغ د زخم، ماتېدني یا ناروغۍ له امله اوبه کارول ورته ضرر لري او د جنابت حالت ولري، تیمم کولای شي. که ممکن وي، د بدن سالمې برخې دي ووینځي او یوازې دي په زخمي ځای تیمم وکړي.

• که ناروغ ته نه اوبه، نه خاوره وي، او نه څوک وي چې ورسره کمک وکړي، یوازې دي په زړه کې د اوداسه نیت وکړي او لمونځ دي ادا کړي لمونځ ځنډول ندي پکار ځکه الله تعالی فرمایلی﴿فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ مَا ٱسۡتَطَعۡتُمۡ﴾ [التغابن: 16]

ژباړه(تر څو پوري مو چې وس وي له الله ویریدونکي اوسئ)

• که ناروغ بې‌اختیاره ادرار، وینه یا باد خارجوي، نو د هر لمونځ وروسته دي اودس وکړي، نجسه برخه دي ووینځي یا پاک لباس دي واغوندي، او که ممکن وي د ټپ ځای دي په پنبه یا بل څه شي سره دي وپوښي تر څو د ویني مخه ونیسي دا بهتره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

• كــه بــدن يې پانســـمان وي، پــه اودس او غســـل كې دې مســـح پــرې وكــړي او پـــاتې برخـــه دې ووينـــځي. كـــه دا ضرر لـــري، يـــا زخـــم وي چې نـــه شي مينځلای، نو تيمم كافي دی.

د ناروغانو لمونځ

علمــاؤ پــرې اجمــاع لــري چې كــه څــوك نــه شي دريــدلی، بايــد پــه ناســته لمــونځ وكـــري.

• كــه كيناســـتلی نشيــ، پــه اړخ پــه داسې حــال كې چې مــخ يې قبلــه تــه وي لمونځ دې وكړي، غوره ده په ښي اړخ وي.

• كــه پــه اړخ هــم نــه شي اوښــتلی، ســتوني ســتاغ دې څمــلي اوكــه ممكــن وي پښې دې قبله ته كړي لمونځ دې ادا كړي.

ځكــه رســـول الله ﷺ عمـــران بـــن حصـــين رضی الله عنـــه تـــه وفرمايـــل: «پــه ولاړه لمــونځ كــوه، كــه توانــايي دې نــه درلــوده، نــو پــه ناســته يې وكــړه، او كـــــه دا تـــــوان دې هـــــم نلرلـــــو، نـــــو پـــــه څملاســـــتي يې وكـــــړه» (بخـــــــــــــــــــــاري روايـــــــــــــــــــــت كـــــــــــــــــــــړی).

او نســـائي دا برخـــه هـــم روايـــت كـــړې ده چې: «كـــه تـــوان دې نلرلـــو، نـــو پـــه داسې حـــــال كې لمـــــونځ وكـــــړه لكـــــه څنګـــــه چې خـــــوب كـــــوې.»

هغــه څــوك چې د لمانځــه لپــاره دريــدلی شي، خــو د ركــوع او ســجده كولــو تــوان نــه لــري، بايــد ولاړ لمــونځ وكــړي ركــوع دې پــه اشــاره وكــړي (يعنــې سر دې لــږ راټيــټ كــړي د ركــوع د نښېــ پــه توګــه)، بيــا دې لــه ركوعــه پورتــه شي، اوكلــه چې د ســـجدې وخـــت راشي، بيـــا دې هـــم سر لـــږ راټيـــټ كـــړي د ســـــــــــــجدې د نښې ـــــــــــــــــــــــــــ پـــــــــــــــــه توګـــــــــــــــــه.

ځكه الله تعالی فرمايي:

﴿وَقُومُـــــــــــــــــوا۟ لِلَّهِ قَٰنِتِـــــــــــــــــــــــينَ﴾ ۲۳۸ [البقـــــــــــــــــــــــرة: 238]

«... د الله پــر وړانــدې داسې پــه ويــره ودريــږئ لكــه فرمــان منــونكی غــلام چې دريـــږي.»

او د رســـــول الله ﷺ د دې وينـــــا لـــــه مـــــخې هـــــم چې فرمـــــايلي دي: « پــــــــــــــــــه ولاړه لمــــــــــــــــــــــــونځ وكــــــــــــــــــــــــــــــــــــــړه.»

كــه د يــو چــا نــاروغي ډېــره ســخته وي، يــا فلــج وي او نــه شي كــولای د سر پــه اشــاره ركــوع يــا ســجده وكــړي، نــو پــه زړه كې د ركــوع او ســجدې نيــت وكــړي.

اوكــه داسې څــوك نــه وي چې هغــه د قــبلې لــوري تــه برابــر كــړي، او خپلــه هــم نــه شي كــولای د قــبلې پــه لــوري لمــونځ وكــړي، نــو پــه هــر لــور چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وتوانېږي، هماغه لور ته دي لمونځ وکړي.
ځينې ناروغان چې عمليات شوي وي، لمونځ نه کوي، ځکه نه شي کولای لمونځ په بشپړه توګه ادا کړي، يا اودس نه شي کولای، يا دا چې د دوی جامې ناپاکې وي؛ خو دا يوه لويه اشتباه ده، ځکه د لمانځه پرېښودل هېڅکله روا نه دي، بلکې هر څوک بايد د خپلې وسې او توان سره سم لمونځ وکړي.
الله تعالی فرمايي:
﴿فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ مَا ٱسۡتَطَعۡتُمۡ﴾ [التغابن: 16]
ژباړه «نو د الله څخه وډار شئ، تر هغه بريده چې وس مو وي.»
ځينې ناروغان وايي: «کله چې ښه شوم، هغه لمونځونه چې پرېښي مې دي، قضا به يې راوړم»، خو دا سستي او بې پروايي ده، ځکه لمونځ بايد د خپل وخت سره سم ادا شي، او د وخت څخه يې وروسته کول جايز نه دي.

که يو ناروغ يا بل څوک چې ويده پاتې شي او لمونځ ترې قضا شي ، نو واجب ده هر کله چې راويښ شو يا يې ياد ته راشي، هماغه مهال دي قضايي راوړي ، او دا روا نه ده چې تر بل هغه وخته يې وځنډوي، ځکه رسول الله ﷺ فرمايلي دي:
«هر څوک چې ويده پاتې شي، يا يې له ياده وتلی وي لمونځ ترې قضا شي، نو هر کله يې چې ياد ته راغلو، د لمونځ قضايي دې راوړي، له دې پرته ورته بله کفاره نشته.»
خو که ناروغ ته دا ډېره ګرانه وي چې هر لمونځ په خپل وخت کې ادا کړي، نو اجازه لري چې د جمع (يعنې يوځای کولو) په ډول يې ادا کړي.
يعنې د ماسپښين (ظهر) او مازيګر (عصر) لمونځونه دي يوځای وکړي، او د ماښام (مغرب) او ماخستن (عشاء) لمونځونه دي هم يوځای ادا کړي؛ دا د جمع *تقديم* يا *تاخير* په توګه کېږي.

يعنې که وغواړي، د ماسپښين لمونځ سره د مازيګر لمونځ ادا کولی شي (جمع تقديم)، يا دا چې د ماسپښين لمونځ وروسته کوي د مازديګر لمانځه سره يې يوځای کوي (جمع تاخير). همدارنګه، کولای شي د ماښام لمونځ سره د ماخستن يوځای کړي، يا د ماښام لمونځ وځنډوي د ماخستن تر وخته پورې. خو د سهار لمونځ (فجر) د هيڅ بل لمانځه سره نه يوځای کېږي.

يادونه:

جمع *تقديم* يعنې دوه لمونځونه (لکه ظهر او عصر) د لومړي لمانځه په

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت کې ادا کول؛ مثلاً د ماسپښین او مازیګر لمونځونه د ماسپښین په وخت کې کول.
جمع تاخیر یعني دوه لمونځونه د دوهم لمانځه په وخت کې ادا کول؛ مثلاً د ماسپښین او مازیګر لمونځونه د مازیګر په وخت کې کول

➢ د ناروغانو د روژې احکام:

• که ناروغ ته روژه سخته وي، اجازه لري چې روژه وخوري:
﴿وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ﴾ [البقرة: 185]
ژباړه (که څوک ناروغ یا مسافر وي هغوی دي په نورو ورځو کې د روژې شمیر پوره کړي)
• که ناروغي خفیفه وي لکه ټوخی یا سردرد، نو روژه پرېښودل جایز نه دي.

• که روژه د ناروغۍ د زیاتوالي سبب کېږي یا د درملو خوړلو ته په ورځ کې ضرورت لري،نو روژه نیول ورته مکروه دی.
﴿يُرِيدُ ٱللَّهُ بِكُمُ ٱلْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ ٱلْعُسْرَ﴾ [البقرة: 185]
ژباړه«الله پر تاسي آساني راوستل غواړي، سختي راوستل نه غواړي...»

• که چېري روژه د انسان د بې‌هوښۍ او د حال تلو سبب شي، نو روژه دي نه نیسي او وروسته به یې قضا راوړي. او که سهار یې روژه نیولي وي او بیا بې‌هوښه شي او د ماښام تر مخه یا وروسته بېرته په هوش کې شي، که تر ماښامه پورې یې نه څه خوړلي او نه څه څښلي وي، نو د هغه روژه صحیح ده. خو هغه څوک چې بې‌هوښه وي یا د ناروغۍ له امله ورته د درد ضد دوا (مسکن) ورکړل شوي وي چې د بې‌هوښۍ لامل یې شوي وي، که دا حالت یې درې ورځې یا لږ دوام وکړي . د ناروغ پر قیاس . نو باید د روژې قضا راوړي، خو که تر درې ورځو زیات بې‌هوښه وي، نو د هغه حکم د عقل له لاسه ورکړي کس په څېر دی او پرې قضا نشته.
[د علامه ابن باز د فتواوو نه].
هغه ناروغ چې د ښه کېدو هیله یې شته او د بشپړې روغتیا په انتظار وي (لکه هغه څوک چې عملیات یې کړی وي)، که روژه نیول ورته سخت وي، روژه دي نه نیسي د روغېدو وروسته به یې قضا راوړي.

خو مزمن ناروغ چې د ښه کېدو هیله نه لري [یا ډېره لږه ده] (لکه د سرطان او د پښتورګو د ناتوانۍ ناروغان) او همدارنګه هغه زاړه او کمزوري کسان چې نه د روژې نیولو توان لري او نه د قضايي راوړلو، باید

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هـرې ورځې پـه بـدل کې يـوه مسـکين تـه د يـو صـاع (شـاوخوا يـو نـيم کيلـو) د هغـه هېـواد لـه عـام خوراکـه ورکـړي. (زمـوږ پـه هېوادونـو کې وريـژې رواج دي).

خـو هغـه څـوک چې د روغېـدو هيلـه لـري، خـو لـه دې مخـکې چې د قضـا راوړلـو وخـت پيـدا کـړي وفـات شي، نـه پـه هغـه څـه لازم دي او نـه يې پـه کـورنۍ. (مـثلاً يـو کـس چې د رمضـان پـه ۲۵مـه يې عمليـات کـړی وي او د روغېـدو وروسـته د روژې د قضـا نيـت لـري، خـو د رمضـان پـه ۳۰مـه وفـات شي، پر هغه او کورنۍ يې نه قضا لازمه ده او نه د مسکين خوراک).

مګـر هـر چـا چې د نـاروغۍ لـه املـه روژه نـه وي نيـولې، وروسـته ښـه شي او د قضـا راوړلـو تـوان لـري، خـو د سـهل‌انګارۍ(لټۍ) لـه املـه يې روژې ونـه نيولـه او وفـات شـو، لـه مـال څخـه بـه يې د هـرې ورځې پـه بـدل کې چې روژه يې پـکې خـوړلې يـوه مسـکين تـه خـواړه ورکـول کـېږي. خـو کـه د هغـه لـه خپلوانـو څخـه څـوک د ده پـه ځـای روژه ونيسيـ، دا غـوره ده؛ ځکـه رسـول الله ﷺ فرمـايلي: «هـر څـوک چې مـړ شي او روژه پـرې پاتـه وي، نـو د هغـه پـه ځـای دي خپلـوان روژه ونيسيـ». (لکـه دا مثـال: يـو کـس د رمضـان پـه ۲۵مـه عمليـات کـړی، وروسـته يې د روژې د قضـا نيـت نـه‌دی کـړی، د رمضـان پـه ۳۰مـه روغ شـو، خـو د سـهل‌انګارۍ لـه املـه يې روژه ونـه نيولـه او د حـج پـه مياشـت کې وفـات شـو؛ د دې شـخص کـورنۍ بايـد د ده پـه ځـای روژه ونيسيـ، يـا د هـرې ورځې پـه بـدل کې يـوه مسـکين تـه خـواړه ورکړي).

هغـه څـوک چې د اوږدمهالـه نـاروغۍ لـه املـه روژه نـه شي نيـولې او د قضـايي روژو تـوان هـم نلـري لـه دې املـه مسـکينانو تـه خـواړه ورکـړي، مګـر وروسـته د طـب پرمختـګ لـه املـه ښـه شي، نـو پـرې د قضـا راوړلـو اړتيـا نشـته؛ ځکـه هغـه څـه يې کـړي چې د نـاروغۍ پـه وخـت کې پـرې واجـب وو. [د دايمي فتوا د هيئت د فتوې له مخې].

هغـه څـوک چې د لـوږې يـا تنـدې لـه املـه د مـرګ يـا سـخت خطـر احسـاس وکـړي، بايـد روژه ماتـه کـړي او وروسـته يې قضـا راوړي، ځکـه د ځـان ژغـورل واجـب دي. خـو دا روا نـه ده چې يـوازې د سـتړيا، سـختۍ يـا د ناروغۍ د ګومان له امله روژه ماته کړي.

مسـکينانو تـه د روژې پـه ځـای خـواړه ورکـول (د نـه رغيـدونکو ناروغـانو او زړو کسـانو لپـاره) پـه دوو طريقـو کـېږي: يـو دا چې د مياشـتې پـه پـای کې دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترسره کړي يعني د مياشتي په پای کي دي دېرشو مسکينانو ته خواړه ورکړي، او يا دا چي يوه مسکين ته دي دېرش ورځي خواړه ورکړي.

د ناروغ د ملګري(پايواز) لپاره خبري :

ځيني خلک کله يي چي د خپلوانو يا دوستانو څخه يي څوک ناروغ شي، په روغتون کي د ناروغ تر څنګ پاتي کېږي، د هغه خدمت کوي، ورسره خواخوږي کوي د ډاډ او آرامی لپاره يي هڅه کوي.
ممکن د ناروغ ملګری ويښ وي، په داسي حال کي چي ناروغ ويده وي يا د درد کمولو درملو له امله بېهوشه وي. د يو مومن لپاره دا چي د خپل بل مومن ورور لپاره ويښ پاتي شي، له لويو نيکيو څخه شمېرل کېږي، او که ناروغ بيا خپلوان وي لکه پلار، ورور يا ميره/ښځه، نو ثواب يي لا زيات وي.
پيغمبر ﷺ فرمايي: «هر څوک چي د ناروغ ليدو ته ولاړ شي، د جنت په ميوو کي به وي، داسي چي ګواکي راټولوي يي، او اويا زره فرشتي د هغه لپاره دعا کوي.» دا اجر د عيادت کوونکي په باب دي، نو د هغه په باب چي د ناروغ ترڅنګ وي، ورسره خواخوږي کوي خدمت يي کوي، څومره اجر به يي وي؟

خو ځيني وخت، د ناروغ پايواز خپلي ټولي دغه نيکۍ او ستر اجرونه د خپلو تېروتنو له امله له لاسه ورکوي. ځکه چي پايواز معمولا له هغو کارونو چي په کور او کار کي ترسره کوي، لېري کېږي په بي ځايه چارو مصروفه کيږي. نو دلته پوښتنه پيدا کېږي: پايواز څنګه کولای شي خپل وخت په روغتون کي سم تير کړي؟
دا د ناروغ د ساتني ځای پوري تړاو لري. مثال، په روغتون کي کولی شي د ناروغ لپاره د قرآن کريم ختم وکړي. الله تعالی فرمايي:

﴿وَنُنَزِّلُ مِنَ ٱلْقُرْءَانِ مَا هُوَ شِفَآءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ [الإسراء: 82]
ژباړه «موږ ددغه قرآن د نازلولو په لړ کښي هغه څه نازلوو چي د منونکو لپاره شفا او رحمت دی،.»

او همدارنګه فرمايي:

﴿قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ هُدًى وَشِفَآءٌ﴾ [فصلت: 44]
«دوی ته ووايه: دغه قران د هدايت راوړنکو لپاره هدايت او شفا ده.»
د قرآنکريم تلاوت پر ناروغ ډېر اغيز کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

➢ په نظامي روغتون کې:

یوه ملګري مې ویل، عبدالله، صالح ځوان و. ما ورسره له نږدې اړیکه لرله او پوهېدم چې پلار یې د زړه ستونزه لري، څو عملیات یې کړي وو او تازه یې په ځانګړې مراقبت خانکه کې بستر کړی وه. څو ځلې روغتون ته د هغه د لیدو لپاره لاړلم. وروسته یې پلار کوما ته لاړ هېڅ حرکات او سکنات یې نه درلودلو. عبدالله متوجې شو چې د عیادت کوونکو رش مې پلار ته تکلیف جوړوي، نو د خوني په دروازه یې ولیکل: «د ناروغ لیدل د ډاکټر په امر ممنوع شولو.»

څو ورځې وروسته یې، ماته زنګ وواهه او راته وي ویل: «شیخ، غواړم د پلار لیدو ته مې راشې، که کیدلو لږ قرآن کریم پرې تلاوت کړه.»

زه ژر روغتون ته ورغلم. پلار یې بشپړ بېهوشه پر تخت پروت و. څو ماشینونه یې شاوخوا موجود وه—د فشار، د قند، د زړه ضربان، تنفس او نور. یو ډاکټر هم موجود وه د وضعیت څارنه یې کوله.

زه یې غوږ ته ورنږدې شوم، څو خبرې مې په غوږ کې ورته وکړې، ځواب یې رانه کړ. ورته ومې وویل: «فلانیه، که زما غږ اورې، خپله ګوته وښوروه»، خو هېڅ حرکت یې ونکړ.

ما د قرآنکریم تلاوت پیل کړ:
﴿ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ٢ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ٣ مَٰلِكِ يَوۡمِ ٱلدِّينِ٤...﴾
﴿ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلۡحَيُّ ٱلۡقَيُّومُ...﴾
ناروغ کم وښوریدلو اما څه یې ونه ویل ناګهانه یوه ماشین غږونه شروع کړل ډاکټر ژر ځان ور ورسولو بل ماشین غږونه شروع کړل ډاکټر ژر ورغی ګوتې یې پکې ووهلې دریم ماشین غږونه شروع کړل ډاکټر ور منډه کړه
ډاکټر له ماشینونو سره بوخته وه په حیرانتیا سره یې ماته کتل ما خپل تلاوت کولو. عبدالله د ډاکټر حیرانتیا د ختمولو لپاره وویل: « This Qoran ...Qoran This». ما تلاوت ته ادامه ورکړه هیڅ توجو مې ورته نه کوله، شاوخوا نیم ساعت مې تلاوت وکړ ورپسې مې دعا وکړه پورته شوم تر څو لاړ شم.
عبدالله له ډاکټر سره بوخت و، له هغې سره یې په انګلیسي خبرې کولې...
ما د دوی له خبرو دا ټکي واورېدلو: «قرآن... اسلام...»

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبدالله له ما نه منه وکړه...
ما ورته وویل: زه خو هیڅ پوه نه شوم چې څه وشول؟ دا وسایلو ولې دومره شور او غړونه شروع کړلو؟! او ولې ډاکټر دومره حیران شو؟!

عبدالله وویل: شیخ صیب دا ډېره عجیبه ده ... ته خو پوهېږې چې زما پلار د زړه ناروغي لري او څو ځله يي عملیات شوي دي... په وروستي عملیاتو کې ناځاپه د وینې دوران ودرېد... ډاکټر چې داسې حالت یې نه و اټکل کړی، مخکې له عملیاتو یې د وینې د پمپ برقي ماشین نه و چمتو کړی، نو په بیړه یې هغه ته لاسي پمپ وتاړه او له بل ډاکتره یې وغوښتلو چې پمپ ووهي... خو دا کار ګټه ونه کړه، ځکه د وینې جریان د پنځو دقیقو لپاره بند پاتې شو او پلار مې نږدې و چې مړ شي... خو خدای رحم وکړ...

له عملیاتو وروسته مې پلار مراقبت خونې ته یووړلو... د هغه د وینې فشار دومره راټیټ شو چې تر څلوېښتو پورې راکوز شوی وه... ډاکټرانو هڅه وکړه چې د هرې لارې وي باید د هغه فشار لوړ شي، خو ونه توانېدل... نو ډاکټر امر وکړ چې یوه کیمیاوي ماده ورته تزریق کړي تر څو فشار یې لوړ شي... دا ماده ډېره خطرناکه ده، ځکه ډاکټران اجازه نه ورکوي چې له دولسو درجې نه زیاته تزریق شي، ځکه معمولاً د ناروغ د مړینې سبب ګرځي... هغوی هم هماغه اندازه تزریق کړلو خو ګټه یې ونه کړه... یوه درجه یې کیمیاوی ماده نوره هم زیاته کړه خو بیا یې هم فایده ونکړه... بیا یې نوره هم زیاته کړه تر څو د هغه فشار تر اووه شپېتو ورسېد... وروسته یې تزریق ودرولو، سره له دې چې فشار یې لا هم ټیټ و...
بیا یې همدلته پر دې بستر کې بیهوښه پرېښودلو یو ډاکټر یې د وضعیت د څارنې لپاره ورسره پرېښوده...

خو کله چې تا د قرآن تلاوت پیل کړ، د پلار مې فشار ورو ورو پورته کېدل پیل کړلو... شپېته او اته... نهه شپېته... اویا... همدا و چې د ماشین غږ پورته شو او جټکه یې وخوړه... ډاکټر د هغې مادې اندازه راکمه کړه چې د فشار د لوړولو لپاره یې تزریق کړې وه... بیا فشار لوړېدلو ته دوام ورکړ... پنځه اویا... اتیا... نوي... تر هغه چې یو سل او یو ویشت ته ورسېد...

اوس پوه شوې چې ډاکټر ولې حیرانه وه؟! ځکه ډاکټرانو، متخصصینو، هر ډول وسایلو او درملو هیڅ ګټه ونه کړه مګر قرانکریم په ډیر اساني جوړ کړ !

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو څه شولو طبابت؟! څه شولې هغه تولې تجربې؟! درملو څه ګټه وکړه؟! سپېڅلی او پاک دی هغه ذات چې قرآن یې نازل کړی...

﴿وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ [الإسراء: 82] «موږ ددغه قُرآن د نازلولو په لړ کښې هغه څه نازلوو چې د منونکو لپاره شفا او رحمت دی.»

د ناروغ پایواز کولای شي د لاندې آیتونو په لوستلو سره ناروغ ته شفا ور وبښي:

— د «سورت فاتحه» اوه ځله لوستل او بیا د ناروغ د دردمنې برخې یا د سر پر لور پرې چوپ کول.

په حدیث کې راغلي، ابو سعید خدري رضی الله عنه وایي: یو ځل څو تنه د رسول الله ﷺ ملګري په سفر کې وو، د یوه عربي قبیلې له څنګه تېر شول او تري يې د مېلمستیا غوښتنه وکړه، خو هغوی ونه منله... ملګري د لارې په څنډه کې کښېناستل... په همدې وخت کې د قبیلې مشر مار وچیچلو... یو تن د هغه له قبیلې راغی او وېې ویل: ایا ستاسو په منځ کې څوک شته چې ناروغ دم کړي؟ د قبیلې مشر مار چیچلی... یو صحابي وویل: هو، زه دم کولی شم ... نو ورغی او د «فاتحة الکتاب» په لوستلو یې دم کړ، مشر روغ شو... د قبیلې مشر ورته د ګېډو (پسونو) یوه رمه ورکړه، خو هغه ونه منله او وېې ویل: تر هغه یې نه اخلم چې له رسول الله مي پوښتنه نه وي کړې د رسول الله ﷺ حضور ته لاړ... کله چې رسول الله ﷺ ته ورسېد او ټوله پېښه یې ورته بیان کړه، رسول الله ﷺ ورته وفرمایل: «څنګه پوه شوې چې دا سورت شفا ښوونکی(رقیه) ده؟» بیا یې وفرمایل: «له هغوی ډالۍ واخلئ، او زموږ برخه هم راکړئ» [متفق علیه]

همدارنګه اوه ځله د «قل هو الله احد»، «سوره الفلق» او «سوره الناس» لوستل.

اوه ځله ویل:

«أَسْأَلُ اللَّهَ الْعَظِيمَ، رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ أَنْ يَشْفِيَكَ» [ترمذي او ابوداوود]

او همدارنګه دا دعا:

«بِاسْمِ اللَّهِ أَرْقِيكَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ يُؤْذِيكَ، مِنْ شَرِّ كُلِّ نَفْسٍ أَوْ عَيْنِ حَاسِدٍ، اللَّهُ يَشْفِيكَ بِاسْمِ اللَّهِ أَرْقِيكَ» [مسلم روایت کړی]

(c) ketabton.com: The Digital Library

او دا دعـــــــــــــا هـــــــــــــــــم:
«أَذْهِـــبِ الْبَـاسَ رَبَّ النَّـــاسِ، اشْـــفِ وَأَنْـــتَ الشَّـــافِي، لَا شِـــفَاءَ إِلَّا شِـــفَاؤُكَ، شِفَاءً لَا يُغَادِرُ سَقَمًا» [متفق عليه]

او دا دعـــا:
«أُعِيـذُكَ بِكَلِمَـاتِ اللَّهِ التَّامَّـةِ، مِـنْ كُـلِّ شَـيْطَانٍ وَهَامَّـةٍ، وَمِـنْ كُـلِّ عَـيْنٍ لَامَّـةٍ» [بخـــــــــاري او نـــــــــور محـــــــــــدثين]
او دا هـــم:
«اللَّهُـمَّ اشْـفِ عَبْـدَكَ، يَنْكَـأُ لَـكَ عَـدُوًّا، أَوْ يَمْشِيـ لَـكَ إِلَى صَـلَاةٍ» [صـحيح ابن حبان]

پيـــامبر ﷺ فرمـــايي: «هـــر خـــوک چې د يـــو نـــاروغ پوښـــتنې تـــه ولاړ شي، پـــه داسې حـــال کې چې د هغـــه د مـــرگ وخـــت نـــه وي رســـېدلی، او اوه ځلـــه دا دعـــــــــــــــــــــــــــــــــــا ووايي:
(أَسْـأَلُ اللَّهَ الْعَظِـيمَ، رَبَّ الْعَـرْشِ الْعَظِـيمِ أَنْ يَشْـفِيَكَ) — الله تعـــالی بـــه هغه ته شفا ورکړي.» [صحيح، ترمذي او نورو روايت کړی]

لـه هغـو کـارونو څخـه چې د نـاروغ پـايواز پې کـولای شي تـر ټـو خپـل وخـت پرې گټور تېر کړي:

۱- گټـوره مطالعـــه، کـــه د قـــرآن تـــلاوت وي او کـــه د نـــورو مفيـــدو کتـــابونو لوستل.

۲- لـــه نـــامحرمو څخـــه ځـــان ســـاتل او د ناســـمې اړيـــکې مخنيـــوی کـــول. ډېـــر ځلـــه مـــو اورېـــدلي چې پـــه روغتونونـــو کې يـــا لـــه روغتونونـــو څخـــه د منکراتـــو پېښې رامنځتـــه شـــوې دي. ځيـــنې نجـــونې چې د نـــاروغ پـــايوازي کـــوي کلـــه ناکلـــه پـــه حجـــاب يـــا چلنـــد کې سســـتي کـــوي، حـــال دا چې شـــيطان نـــاروغ نـــه دی!

هيڅکلـــه دا نـــه هـــېروم چې د نـــاروغ پـــايواز تـــه دا ووايـــم — **زړور اوســـه با جراته اوسه!**

هـــو، قهرمـــان واوســـه — نـــه وېرېريـــدونکی او د مظبـــوطي ارادې والـــه! کېـــدای شي کلـــه کلـــه لـــه نـــاروغ څخـــه د درد او نـــالې غـــږ واورې، بايـــد هغـــه ملامـــت نکـــړې، ځکـــه هـــر انســـان د زغـــم يـــو حـــد لـــري... خـــو حيرانتيـــا هغـــه وخـــت رامنځتـــه کـــېږي چې وگـــورو د نـــاروغ ملگـــری (يـــا کـــورنی) خپلـــه ژړا او

(c) ketabton.com: The Digital Library

فریاد نشي ـ کنترول کولی! په داسي حال کې چي تول دا تمه لري چي هغه به ناروغ ته تسلي او ډاډ ورکوي، ناروغ ته د حوصلې درس ورکړي او د صبر او ثبات بیلګه شي... خو د ناروغ حالت د داسي ملګري سره داسي دی لکه څوک چي د لمر له تودوخي څخه اور ته پناه یوسي!

کېدای شي ځیني ملګري ووایي: موږ په داسي حالاتو کې نه شو کولای د خپل زړا مخه ونیسو.. خو زه وایم: صبر او جهاد (د نفس قابو) ستا لپاره تر ټولو ښایسته کار دی، بیا زړا او فریاد څه ګټه کوي؟ که حتا دا ناروغي دي له خپل عزیز څخه جلا کړي، بیا هم درته وایم: یو ښایسته او مزین صبر غوره کړه...

په یوه قدسي حدیث کې راغلي: کله چي د یو بنده زوی وفات شي، الله فرښتو ته وایي: «ایا د خپل بنده زوی مو واخیست؟ ایا د هغه د زړه ټوټه مو واخیسته؟» فرښتي وایي: هو، ربه! الله فرمایي: «بنده مي څه وویل؟» فرښتي وایي: ستا حمد يې وکړ او وویل: *إنا لله وإنا إليه راجعون*... الله فرمایي: «د دغه بنده لپاره په جنت کې یو کور جوړ کړئ او نوم يې د حمد کور کېږدئ.» (روایت ترمذي)

نو کله چي له درده، تاوانه او مصیبت څخه تنګ شوي، د دعا او زاریو له لارې الله ته پناه یوسه...

➢ ډاکټر عبدالله وایي:

یوه ورځ یوي مور خپل ناروغ ماشوم راته راوستلو... ښځه شاوخوا خلوېښت کلنه وه. ماشوم يې داسي سخت په غېږ کې نیولی و، لکه د بدن ټوټه يې چي وي... د ماشوم حالت ډېر خراب و — د هغه د ساه اخیستلو غږ له لرې اورېدل کېده.

پوښتنه مي وکړه: څو کلن دی؟
ویل يې: دوه نیم کلن...

معاینه مو وکړه، د زړه رګونو يې ستونزه لرله، نو جراحي مو پري وکړه. دوه ورځي وروسته د ماشوم حالت ښه شولو.
مور يې ډېره خوشاله وه، هر ځل به يې پوښتل: ډاکټر، زوی مي کله رخصتېږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې مې غوښتل د رخصتۍ کاغذونه لاسلیک کړم، ماشوم د ستوني دننه سختې وینې وبهېدلې، زړه یې ودرېد.
ډاکټران راټول شول، څو ساعته هلو ځلو هېڅ نتیجه ور نکړه، بېسده پاتې شو... یو ډاکټر په بیړه مور ته وویل: ښایي مغزي سکته یې کړې وي، او ډېر امکان شته چې بېرته راژوندی نه شي!

ما مخ ور واړولو چې هغه ډاکټر ملامت کړم، خو حیران شوم چې هغې مور یوازې دومره وویل: *شفا ورکوونکی الله دی، عافیت ورکوونکی الله دی.* بیا یې وویل: له الله غواړم که روغتیا یې په خیر ده، نو روغ یې کړي. وروسته پر څوکۍ کېنستله، مصحف (قرآن) یې راوایستلو او تلاوت یې پیل کړ.
ډاکټران ولاړل، زه هم بهر شوم. ماشوم لا هم بېحرکته پر تخت پروت و. هر ځل مې چې هغې مور ته کتل، هماغسې ناسته وه، کله به یې پر زوی دعا چوپ کوله، کله به یې قرآنکریم لوستلو.

څو ورځې وروسته یوې نرسې راته وویل: ماشوم حرکت کوي!
زه خوشاله شوم او مور ته مې وویل: *امیاسر، زیری مي درباندي زوی دې ښه کېږي!*
هغې د اوښکو د ډکولو پر مهال وویل: *الحمدلله، الحمدلله.*

خو یو شپه وروسته ماشوم بیا د سختې وینې بهېدنې ښکار شو او زړه یې بیا ودرېد... یو ډاکټر راغی، د هغه حالت یې وکتلو، ډاکټر ورو وویل: *مغزي سکته.*
مور یې واورېدل چې ډاکټر څه وویل خو هغې یوازې وویل: *په هر حالت کې شکر پکار ده، شفا ورکوونکی الله دی.*

ورو ورو یې بیا حالت ښه شولو... دا حالت څو ځل تکرار شو، ان تر شپږو ځلو پورې! عجیبه حالات وه تر اوسه مې داسې پېښه نه وه لیدلې خو له مور څخه مو هېڅکله بل غږ نه واورېد، پرته له دې جملې چې: *الحمدلله... شفا ورکوونکی الله دی... هغه پخپله شفا ورکوي.*

د شپږو اوونیو دوامداره درملنې وروسته وینې بهېدل ودرېدل.خو دا ځل بله ستونزه پیدا شوه ناڅاپه د مغزو پړسوب ورته پیدا شولو.
ما ورته وویل: حالت یې ډېر خطرناک دی... مور یې وویل: *الله شفا ورکوونکی دی.* او بیا یې د زوی پر سر قرآنکریم تلاوت پیل کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورو ورو پړسوب له منځه ولاړ، ماشوم ښه شو، خو درې ورځې وروسته د پښتورګو سخت التهاب ورته پيدا شو، بيا هم مور صبر وکړ او د الله نوم يې اخيستلو.

درملنې درې مياشتې دوام وکړه، تر څو د ياسر پښتورګې ښه شولو، خو بيا يوه بله نااشنا ناروغي پرې راغله... څلور مياشتې وروسته د سينې د پردې التهاب پيدا شو، مجبور شوو چې د التهاب د ختمولو لپاره يې سينه عمليات کړو.

مور يې بيا هم يوازې ويل: *له الله غواړم زوی ته مې شفا ورکړي، هغه شفا ورکوونکی دی...* او بيا به يې قرآن کريم را واخيستلو پيل به يې کړ. کله کله به مې وليدله چې قرآنکريم به يې تلاوت کولو، چاپېره خلکو ته به يې نه کتل. کله به چې د ناروغانو اتاق ته ننوتلم، هر لور ته به ناروغان او ژړاګانې وې، خو هغې به داسې تلاوت کولو ګواکې هيڅ غږ نه اوري، نه يې له چا سره خبرې کولې، نه يې پوښتنې کولې... داسې احساس مې کاوه لکه د يو غره مخې ته چې ولاړ يم.

ياسر شپږ مياشتې په بېړنۍ خونه کې و، نه يې ليدل، نه يې خبرې کولې، نه يې حرکت درلود. مور فکر کاوه دا يې پای دی... خو مور يې لا هم قرآن لوستلو، صبر يې کاوه، هېڅکله يې له ما نه پوښتنه ونه کړه چې د زوی حالت مې څنګه دي — مګر ما به پخپله ورته ويل ياسر فرق کړی يا يې نده کړی.

د ياسر پلار کله ناکله راتلو، خو هر ځل به يې چې کوشش وکړو تر څو له ما پوښتنه وکړي، ام ياسر به ورته اشاره وکړله چې ځان وساته، صبر وکړه... ويل به يې: *شفا ورکوونکی الله دی.*

ورو ورو د ماشوم حالت ښه شو، مور هغه د ماشومانو څانګې ته ولېږلو، فزيوتراپي يې وشوه، او بالاخره ماشوم پر خپلو پښو ودريدلو، داسې لکه هېڅکله چې ناروغ شوی نه وي...
ښه نه غواړم، کيسه لا نه ده ختمه...
يو نيم کال وروسته، زه په خپل کتنځای کې وم، د ياسر پلار راغی، شاته يې ښځه وه چې يو نوی ماشوم يې په غېږ کې وه... ويل يې دا ماشوم مو د عادي معاينې لپاره بل ډاکټر ته راوړی و، خو غوښتل مو له تاسو سره هم سلام وکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما د پلار نه پوښتنه وکړه: ماشاءالله، دا شپږم زوی مو دی که اووم؟
وویل يې: دا دویم دی، لومړی هماغه دی چې تېر کال مو درملنه وکړه.
الله مور ته دا ماشوم اوهلس کاله وروسته له واده راکړ، وروسته له ډېرو
کوښښونو او درملنو...
ما خپل سر ښکته کړ... د یاسر د مور یاد مې ذهن ته راغی، چې د خپل
ماشوم ترخنګ ناسته وه... نه آه، او نه مې ژړا ترې واورېده... له ځانه
سره مې وویل: سبحان‌الله! له اوولسو کلونو صبر، انتظار او بېلابېلو
درملنو وروسته خدای ماشوم ورکړی وه، او هغه ماشوم يې خو ځلي د
سترګو مخې ته مړ او بیا ژوندی کېده، خو له هغې نه يې له «لا اله الا
الله» او «شفا ورکونکی یوازې الله دی» بل څه مو وانه ورېدلو... څه یو
توکل په الله... څه یو زړوره ښځه ...

۱- څومره ښکلې ده دا خبره چې د ناروغ ترخنګ ناسته کس یوازې دا
فکر ونکړي چې وخت به څنګه تېروي، بلکې د ناروغ غم هم وخوري...
مثلاً هغه ذکر او استغفار ته وهڅوي، یا ورته د قرآن، احادیثو یا وینااوو
د اورېدلو سامان برابر کړي، او هغه ته د لمانځه پر خپل وخت ادا کولو
یادونه وکړي، او هغه څه ترې لرې کړي چې تاوان ورته رسوي...

5 په قضا او قدر خوښي ښودل – دا ستره درجه ده.
هو، قهرمان واوسه... د امیاسر په څېر، د صبر، توکل او ایمان قهرمان

➢ د ناروغ د لیدو آداب:

په یو ادبي کتاب کې راغلي، یو بېپروا سړی د یو ناروغ لیدو ته ورغلو..
لا کېنستلی نه وه چې ناروغ ته يې وویل: فلانیه! رنګ دې زېړ ښکاري!
ناروغ ورته وویل: په هر حال الحمدلله...
هغه بیا ورته وویل: داسې ښکاري چې ستړی يې!
ناروغ وویل: له الله امید لرم...
ساده سړي بیا ورته وویل: خو ښکاره ده چې ناروغ يې! له کله راهیسې
ناروغ شوی يې؟
ناروغ وویل: څو ورځې کېږي...
ورته يې وویل: څه ناروغي لرې؟
ناروغ وویل: یوه ناروغي ده نو ...
بیا يې ورته وویل : څه ناروغي ده؟ نوم نه لري؟ رښتیا، اوس څنګه يې؟
ناروغ وویل: تر هغه وخته ښه وم تر څو چې ته نه وې راغلی!
هغه وویل: ښه نو زه ځم! څه خو به دې پکار نه وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناروغ ووېل: هو، غواړم کله چې لاړې، بیا مه راځه... آن د جنازې له لمونځ څخه مې هم معاف یې!

دا د ډېرو ناروغانو د زړه حال دی د ځینو عیادت کوونکو په اړه... ځینې خلک چې کله د ناروغ لیدو ته ورشي، بېدریغه پوښتنې کوي او مشورې ورکوي، لکه ډاکټر یا طبي مشاور چې وي !
نو لازمه ده چې د ناروغ د لیدو شرعي آداب وپېژنو راځئ چې په ګډه یې ولولو:

➢ د عمومي دید او ميلمستيا آدابو ته پاملرنه:

لکه دروازه په نرمۍ ټکول، خپل نوم ویل، او کور ته د داخلېدو پر مهال سترګې ټیټول.

- **د لیدو لپاره مناسب وخت ټاکل:**

یعنې داسې وخت ور تلل چې ناروغ یا د هغه کورنۍ ته مزاحمت ونه رسیږي.

- **له ځان سره ډالۍ وړل چې ناروغ پرې خوښ شي:**

ښه ده چې ډالۍ ګټوره وي، لکه کتاب، CD، یا ګټوره مجله.
خو د ګل راوړل او د ګلانو په پېرلو کې اسراف کول ښه کار نه دی، ځکه ناروغ ته هېڅ ګټه نه رسوي.
ځینې تاریخپوهان وايي، د ناروغ لپاره د ګل راوړل د لرغونو یونانیانو له دودونو څخه دی، ځکه دوی ګل د مهربانۍ خدای نښه بلله.
اوس هم مسیحیان د دې عقیدې له امله د مړي په تابوت او قبر ګلان ږدي.

- **نرمخویه او خوږ ژبی کېدل:**

لیدونکی باید په نرمه لهجه د ناروغ پوښتنه وکړي، خو ډېر جزئیات ونه پوښتي او ناروغ د پوښتنو لاندې ونه نیسي.

- **د سترګو کنټرول:**

کېدای شي د ناروغ له بدن څخه داسې برخه ښکاره شي چې هغه نه غواړي څوک یې ووینې، نو عیادت کوونکی سړی باید خپل نظر محدود وساتي او هر لور ته ونه ګوري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

• **د اوړدي مـودي پـاتي کېـدو ښځـه ډېره کـول:**
ځکـه نـاروغ ممکـن تشـناب تـه ولاړ شي، کـالي بـدل کـړي، يـا آرام تـه اړتيـا ولـري، خـو د ميلمنـو د ډېـر پـاتي کېـدو لـه املـه ونـه شي کـولای. خـو کـه ليـدوونکی د نـاروغ ډېـر نـژدې ملګـری وي او نـاروغ خپلـه وغـواړي چې هغه ورسره پاتي شي، نو دا مانع نه لري.

• **د نـاروغ خوشـحالول:**
نـاروغ تـه د هغـه د ثـواب او اجـر يادونـه کـول چې د نـاروغۍ لـه املـه يې الله ورکوي.

او پـه پـای کې:
د نـاروغ د ليـدو لـه آدابـو څخـه يـو دا دی چې د هغـه لپـاره د روغتيـا او نېکمـرغۍ دعـا وشي.
په دې اړه له سنت څخه ګڼې دعاوې راغلې دي، له هغې ډلې دا دعا ده:

«أَسْـأَلُ اللَّهَ الْعَظِـيمَ، رَبَّ الْعَـرْشِ الْعَظِـيمِ، أَنْ يَشْـفِيَكَ» (اووه ځله لوستل کېږي)

همدارنګـه د **سـورې فاتحـه، فلـق، نـاس** او **اخـلاص** تـلاوت هـم کـولای شي

➢ د عملياتو (جراحي) څخه مخکې:

نـاروغۍ د خطـر لـه مـخې او د درملـنې لـه لارې يـو لـه بـل سره تـوپير لـري... کېـدای شي ډاکـټر پرېکـړه وکـړي چې جـراحي تـرسره کـړي، خـو لـه دې مخکـې ښه ده دا څو سپارښتنې له ما واورې:

١- لـه الله تعـالى مرسـته غوښـتل:
لـه الله متعـال څخـه مرسـته وغـواړه، دعـا وکـړه او زارې ورتـه وکـړه، ځکـه د هـرې بـلا او تـاوان لـېرې کـوونکی يـوازې هماغـه ذات دی. هغـه تـه داسې غـږ وکړه لکه څنګه چې ايوب عليه‌السلام غږ وکړ:

﴿أَنِّي مَسَّـنِيَ ٱلضُّرُّ وَأَنـتَ أَرۡحَـمُ ٱلـرَّٰحِمِينَ﴾ [الأنبيـاء: ٨٣]
ژبـاړه :«"زه نـاروغ يـم او تـه د ټولـو مهربانـانو څخـه مهربانـه يې".»
څـوک لـه الله نـه زيـات نـژدې او مهربـان شـته چې د خپلـو بنـدګانو دعـا قبلـوي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو د هغه په وړاندې اوښکې توېې کړه، خپل غمونه ورته وسپاره او پر هغه توکل وکړه.

۲- قهرمان واوسه!

صبر وکړه، د الله د حکم پر وړاندې د رضایت او تسلیمۍ غاړه ټیټه کړه. آن د خپلې کورنۍ په وړاندې ځان د الله په پریکړه خوشحاله ښکاره کړه. هو، هڅه وکړه تر ټولو زیات د خپلو احساساتو کنټرول وساتې، او پوه شه چې پر تا به هېڅ شی نه مسلطیږي پرته له هغه څه چې الله تعیین کړي.

خپګان، فریاد، بې‌صبري او اندېښنه هېڅ شی نه شي بدلولی. نو مه خپه کېږه او خلک مه خپه کوه.

پوه شه چې د مؤمن هر حالت خیر دی:

«که خوشالي ورته ورسیږي، شکر وباسي او دا د هغه لپاره خیر دي، او که تاوان ور ورسیږي، صبر کوي او دا هم د هغه لپاره خیر وي، او دا ځانګړنه یوازې د مؤمن لپاره ده.»

نو هر څوک چې صبر غوره کړي، د خپل رب خوښي تر لاسه کوي، او هر څوک چې بې‌صبري وکړي، د الله ناخوښي تر لاسه کوي.

۳- وصیت لیکل:

مه وېرېږه! وصیت لیکل دا مانا نه لري چې ته به حتماً مړ کېږې! علماوو د شرع له نصوصو سره سم ویلي چې که یو څوک داسې څه ولري چې وصیت ته اړتیا لري — لکه مال، اولاد، پور او داسې نور — نو د هغه لپاره وصیت لیکل واجب دي.

ابن عمر رضی الله عنه وایي: ما د رسول الله ﷺ دا خبره واورېده چې فرمایلي دي:

«هیڅ مسلمان بنده ته چې د وصیت لپاره څه لري، روا نه ده چې پرته له وصیته دوه شپې پرله‌پسې ویده شي مګر دا چې وصیت‌نامه يې لیکل شوې او د سر تر څنګ اېښوول شوې وي.» (روایت مسلم)

نو یوه پاڼه واخله او ولیکه:

«زه له فلاني شخه دومره پوروړی یم، او فلاني ته مې دومره پور ورکړی... د خپل کور په اړه دا ډول وصیت کوم...»

او هر هغه څه ولیکه چې وصیت ته اړتیا لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه لــه الله متعــال څخــه د ځــان او ســتا لپــاره اوږد عمــر، د ښــو خــبرو او ښــو عملونو غوښتونکی یم.**آمين.**

➢ اسانه غنيمت:

ای ناروغـــــــــه وروره او خـــــــــوري! الله دي شـــــــــفا درکـــــــــړي. ســتا نظــر څــه دی د هــغې عبــادت پــه اړه چې پيغمــبر ﷺ پــه هــر حالــت کې ادا کولـــو؟
هغــه عبــادت چې الله تعــالی مومنــانو تــه يې د لمــونځ وروســته، د روژې وروســـــته، د حــــج او جهــــاد پــــه وخــــت امــــر کــــړی دی؟
هغــه عبــادت چې امــر شــوی دی مخــکې لــه خــوړو او وروســته لــه خــوړو، مخــکې لــه تشــناب تــه د تلــو او وروســته لــه هغــه، مخــکې لــه کــور تــه د ننوتلــو او وروســته لــه هغــه، مخــکې لــه خوبــه او وروســته لــه بيداريــدو، د جــامو اغوستلو پر مهال او د هغو د ويستلو وروسته ترسره کړې؟

هغــه عبــادت د الله ذکــر، حمــد او شــکر دی، ځکــه مومنــان هغــه دي چې:]الَّــذِينَ يَــذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَٰمًــا وَقُعُــودًا وَعَــلَىٰ جُنُــوبِهِمْ وَيَتَفَكَّــرُونَ فِي خَلْــقِ السَّــمَٰوَٰتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَــا مَــا خَلَقْــتَ هَٰــذَا بَٰطِــلًا سُــبْحَٰنَكَ فَقِنَــا عَــذَابَ النَّارِ"[سُـــوْرَةُ آل عِمـــرَان : 191]
ژبــاړه :(چې پــه ولاړې، ناســتې او ملاســتې، هــر حالــت کښې‍ــ خــدای يــادوي. او د اســمانونو او ځمــکې پــه پيدايښــت کښې‍ــ غــور او فکــر کــوي (هغــوی پــه غــير ارادي توګــه غــږ کــوي چې:) "آې زمــوږ ربــه! دا تــول شــيان تــا بــابيزه او بې مقصــده نــه دي پيــدا کــړي، تــه لــه دې څخــه پــاك يې چې عبــث کــار وکــړې؛ نــو اې ربه! موږ د دوږخ له عذابه وژغوره."

د ذکــر لپــاره نــه اودس تــه اړتيــا شــته، نــه ســتر عــورت تــه، نــه د قــبلې لــوري تــه مــــخ کولــــو تــــه او نــــه ولاړيــــدلو يــــا ناســــتې تــــه. ته هر وخت کولای شې دا عبادت ترسره کړې.

ابــو هريــره رضی الله عنــه پــه يــوه ورځ او شــپه کې تــر دولســو زرو زيــات ځلــه "ســـبحان الله" ويلـــه، او ويـــل يې: "پـــه دې سره ځـــان د دوزخ لـــه اوره ژغورم."

(c) ketabton.com: The Digital Library

➢ د ناروغانو لپاره غوره اذکار:

۱. دعا:

په حدیثونو کې راغلي چې د ناروغ دعا قبلیږي.

۲. استغفار:

ځکه هر څوک چې په استغفار باندې پابند وي، الله تعالی به د ده لپاره له غم او تنګۍ څخه د خلاصون لاره پیدا کړي، او له داسې ځایه به رزق ورکړي چې د هغه په ګمان کې هم نه وي. استغفار د رزق کیلي ده، د مالونو برکت، د اولادونو اصلاح او د ناروغیو شفا ده.

پیغمبر ﷺ فرمايي:

"ایا تاسو ته له هغه عمل څخه خبر در نه کړم چې د الله په نزد تر ټولو غوره دي، ستاسو اعمال پاکوي، ستاسو درجې لوړوي، د طلا او سپینو زرو له خیراتو ورکولو نه غوره دي، او له دې نه هم غوره دي چې له خپل دښمن سره مخ شئ، د هغه غاړې پرې کړئ او ستاسو غاړې پرې شي؟"
اصحابو وویل: هو، ای د الله استازیه!
نبي ﷺ وفرمایل: **"ذکر الله."**
(رواه احمد او ترمذي)

➢ ناروغ او ګناه:

یوه ورځ زه د داسې سړي د لیدو لپاره لاړلم چې په خطرناکه ناروغۍ اخته و... ناروغي یې ډېره پرمختللې وه، بدن یې سخت کمزوری شوی و... آن یوه ملګرې یې راته وویل چې ډاکټر ورته ویلي، ډېر وخت به ژوندی نه وي... البته، بشپړ علم یوازې د الله سره دی.

ورو ورو د هغه خواته ورنژدې شوم... تمه مې لرله چې د هغه د خونې له کړکۍ څخه به د قرآن د تلاوت غږ راشي، یا به د هغه جاینماز پر ځمکه پروت وي... دروازه مې وټکوله، اجازه یې راکړه چې ورننوځم...... خونې ته ورننوتلم... یو مرګ ته ورته چوپتیا خپره وه او یو کمزورې رڼا...

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغه خونه د هدیرې په څېر ښکارېده... هنداره یې په سپینې ټوټې سره پوښلې وه څو خپل ځان او بې وېښتو سر ونه ویني او د ناروغۍ یاد یې ور په زړه نه شي... کله یې چې زه ولیدلم، غوښتل یې کښېني... څو ملګري یې ورسره ناست وو... هغوی ټولو هڅه کوله چې د ناروغۍ فکر ترې لېرې کړي، او دا یې د هغه لپاره ستره مرسته بلله... یوازې یې دا غوښتل چې هغه وخندوي... هو، وخندوي! ناروغ ځوان رښتیا خندېده، که ښایي ظاهراً؟ نه پوهېږم! هېره کړې یې وه چې هره شیبه کېدای شي د هغه د اعمالو دفتر وتړل شي... نه پوهېده چې بدن یې نږدې له کاره لوېدلی او هره لحظه یې د مرګ احتمال وه.

کله چې کښېناستم، یو ملګری یې پورته شو د تلویزیون د سندرې غږ یې راکم کړ... احساس مې وکړ چې ما فضا درنه کړې ده! ګوندې ما د هغوی د ماښامنۍ مجلس خراب کړی وي! لا حول ولا قوة الا بالله... څومره سخت زړونه!

ما د خونې هر ګوټ ته وکتل... هیله مې وه چې قرآن، جایماز یا د قرآن نوار وګورم، خو هېڅ نه وو... یوازې څو مجلې وې چې د فرانسې د یوې ښکلا ملکې انځور پرې و، او په بله مجله د یو سندرغاړي عکس و، چې څو ورځې مخکې مې د هغه انځور په یوه ورځپاڼه کې لیدلی و... یوه ورزشي مجله هم تر څنګ پرته وه...

ټولې مجلې د هغه مخې ته وې او پاڼې یې څیرې شوې وې، ښکاره وه چې څو ځل یې لوستلې دي...

رښتیا درته ووایم، چې د هغه په لیدو مې نږدې اوښکې راغلې! ملګرو یې هڅه کوله چې زه هم د هغوی په خندا کې شریک شم.. زه هم یوازې دومره موسکی کېدم چې هغوی خپه نه شي... یوه ملګري یې هغه کیسه بیانوله چې زما سره په یوه وینا کې شوې وه، ترڅو ما او هغه دواړه وخندوي... بېچاره ګومان کاوه دا کار به خوندور وي، خو زما لپاره دا خبرې ډېرې درنې وې... په زور مې موسکا کوله، خو له زړه مې غوښتل ووایم، بېچاره دا حالت څنګه زغمي! ډېر مې ونه شوای زغملی، له هغوی مې اجازه واخیسته او بهر ووتلم...
تر څو ګامه وروسته مې زړه وویل: دا سمه نه ده چې له نصیحت څخه پرته ولاړ شم... ښایي دا زموږ وروستۍ لیدنه وي... او رښتیا هم، دا زموږ وروستۍ لیدنه وه...
بیا راوګرځېدلم... دروازې مې ټک کړه ، ورننوتلم... له ملګرو مې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وغوښتل چې لږ وخت مور یوازې پرېږدي... هغوی ووتل... زه او یاسر یوازې پاتې شوو... هغه راته وکتل، پوه شو چې څه ویل غواړم... سپینې سپینې خبرې مې ورسره وکړې:

"یاسره، نور د خبرو وخت نه دی پاتې... ته ښه پوهېږې چې پر ما څومره ګران یې، له مینې او اخلاصه پرته بل څه دلته نه یم راوستلی... ستا د ناروغۍ خبره مې واورېده او ډېر خپه شوم، ښایي زه هم دومره خپه یم څومره چې ته... که ته اوښکې تویوې ، زه ستا لپاره وینه تویوم..."

هغه سر ټیټ کړ او ژړا یې پیل کړه... ما هم نور ځان کنترولولی نشوی، اوښکې مې راغلې...

ورته مې وویل: "یاسره، کله چې درته راغلم، فکر مې کاوه چې ته به په جایماز ناست یې یا به قرآن لولې... خو کله مې چې ولیدې، داسې ښکارېدې لکه چا چې تا ته د تلپاتې ژوند وعده درکړې وي..."

"یاسره، ستا ډاکټر درته ویلي چې ناروغي دې ډېره زیاته شوې او ښایي د عمر ورځې دې لږې پاتې وي... نه پوهېږم دا جمعه به مور یو ځای لمونځ کوو، که ستا په جنازه به لمونځ کوو..."

"یاسره، هغه څوک چې د ده د اعمالو کتاب نږدې تړل کېږي او څو ساعتونه ورته پاتې وي، ښایي چې خپل رب ته هر څومره کولای شي، ورنږدې شي... کله چې سالم انسان باید د الله طاعت وکړي، نو د ناروغ سړي حالت خو لا ډېر مهم دی..."

"یاسره، هغه خبرې چې مخکې مې درسره کولې، د دعا، استغفار او ذکر په اړه، هغه اوس چېرته لاړې؟ هغه نرمه زړه او هغه عبادتونه څه شول؟"

"هغه زړورتیا او اتلولي چې ما په تا کې لیدله، چېرې ده؟ یاد دې دي، ویل دې: انسان باید د شیطان پر مخ لاړې ور تو کړي او د هغه وسوسې ته پام ونه کړي؟ نو اوس ولې، چې تر هر وخت الله ته اړ یې، ترې لرې شوی یې؟"

هغه په زوره ژړل پیل کړل... ما تسلي ورکړه او لاړلم... درې ورځې وروسته، مور د هغه جنازه وکړه... الله دې پرې رحم وکړي او درجې دې الله لوړې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

➢ ناروغان څو ډوله دي:

د رمضان په میاشت کې مې هلته سفر کړی وه... هوا ډېره سړه وه... په اسلامي مرکز کې به سره راټولېدو، د تراویح لمونځونه به مو کول او بیا به مو دیني درسونه ترسره کول... د یو سپین ږیري سړي زوی به خپل پلار چې فلج و، په ویلچر کې راووستلو.

یوه شپه مې هغه په لمانځه کې ونه لید... ومې ویل ، ښایي د یخنۍ او باران له امله نه وي راغلی... دویمه شپه هم نه و، درېیمه هم نه...

له زوی څخه مې وپوښتل، ویې ویل: درې ورځې کېږي په روغتون کې بستر دی.

د څو لمونځ کوونکو سره مو پرېکړه وکړه چې بله ورځ ماسپښین روغتون ته د لیدو لپاره ورشو.

روغتون ته ورغلو... زموږ بڼې د خلکو پام ځان ته راواړاوه! ما عربي لباس اغوستی و، یو بل ورور اوږد قمیص، او درېیم عادي لباس.

یوې نرسې وپوښتل: "تاسو ټول یو زامن یاست؟"

ومې ویل: "نه..."

بیا یې وویل: "نو تاسې د خیریه بنسټ استازي یاست؟"

ومو ویل: "نه..."

حیرانه شوه: "نو تاسو څوک یاست؟ ولې ټول یو ځای راغلي یاست؟ چا ستاسو د راتګ لګښت ورکړی؟"

موږ تعجب ونه کړ، ځکه ډاکټران عادت شوي وه چې زاړه کسان به میاشتې میاشتې په روغتون کې پراته وو او هېڅوک به یې عیادت ته نه راتلل... آن داسې هم پېښېدل چې زاړه کسان به مړه شول او روغتون به د جنازې او ښخولو لګښت ورکاوه، ځکه د هغوی اولادونه به نه راتلل. موږ هغې ته وویل: موږ مسلمانان یو، او هغه زموږ دیني ورور دی. یو ملګری مو ورسره پاتې شو تر څو د اسلام په هکله معلومات ورکړي زه د ابوعماد خونې ته ورغلم... څرګنده وه چې روغتیا یې ښه نه ده... د هغه تندی مې ښکل کړ، او هغه ژړل پیل کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورته مې وويل: "څنګه يې، ابوعماده؟"

وې ويل: "الحمد لله... روژه نه شم نيولی، خو قرآن لولم او د توان تر حده ذکر کوم..." بيا يې په ژړغوني غږ د مسجد او تراويح ياد وکړ... ملګرو يې هڅه کوله چې تسلي ورکړي.

ما خونه وکتله، دوه زاړه اروپايې ناروغان مې وليدل، د هغه هېواد اوسېدونکي وه... د هغوی په ژبه نه پوهېدم، يو ملګری مې ورلېږه چې ورسره احوال پرسي وکړي... هغوی زموږ له راتګ حيران وو او هماغه د نرسې پوښتنې يې وکړې: تاسو څوک ياست؟ د کوم بنسټ څخه راغلي ياست؟

کله مې چې ورته وويل چې موږ ورسره هېڅ کورنۍ تړاو نه لرو، يوازې د دين په اساس ورسره مينه لرو، حيران شول! يوه له هغوی وويل: "زما لور تېر اختر کې راته د تبريک کارت راوليږه!" دا يې د وياړ خبره ګڼله!

کله مې چې له ابوعماد سره خدای پاماني کوله، هغو دوه زاړو ناروغانو راته کتل... ما ترې وپوښتل: "ابوعماده، له دوی سره اړيکه لرې؟ خبرې ورسره کوې؟"

وې ويل: "شيخه، دا دواړه ډېر عجيب ژوند لري..."

ومې ويل: "څنګه؟"

وې ويل: "تر ماښامه ويدې وي... کله چې راويښي شي، لوړه احساسوي، نرسه ورته خواړه راوړي... چې ماړه شي، شکايتونه پيلوي! بيا ورته نرسه شراب راوړي، فکر کوم د خوب دوا پکې اچوي... هغه څښي او بيا تر سبا پورې ويده کېږي! بيا راويښ شي او هماغه کړنلار تکراروي..

(c) ketabton.com: The Digital Library

➢ د ناروغۍ له امله بې صبري

زما يو شاگرد وه، ښايي له څلوېښتو کالو زيات عمر يې درلود، خو داسې نه ښکارېده چې تر پنځه ويشتو زيات وي. څو ورځې مې هغه ونه ليد، کله چې مې بيا وليد، د نه‌شتوالي علت مې ترې وپوښت.

وېې ويل: زوی مې ناروغ دی، د هغه د علاج پسې گرځېدم.

ما وويل: خدای دې شفا ورکړي، څه ناروغي لري؟

وېې ويل: د وينې مسموميت لري چې پر ځيگر او دماغ يې اغېز کړی، او اوس يې ناروغي ټول بدن ته خپره شوې ده.

ما ورته وويل: په هر حال کې الحمدلله، د لوی اجر تمه ولره، که د خدای تقدير دا وي چې هغه واخلي، بيا هم خوشحاله اوسه، ځکه ماشومان د خپلو مور او پلار لپاره شفاعت کوي.

هغه وويل: شيخ، کوم ماشوم؟ دا خو اوس اووه لس کلن دی!

ما وويل: الحمدلله، خدای دې په نورو ورونو او خويندو کې برکت واچوي.

خو هغه د خفگانه ډکه ساه وويستله او وېې ويل: شيخ، زه يوازې همدا يو اولاد لرم! خو الحمدلله صبر لرم او د اجر تمه مې له خدای څخه ده، هر څه د هغه په قضا او تقدير پورې تړلي دي.

د خدای لپاره دا صابر پلار د هغو بې‌صبرو، کم‌ايمانه او بې‌تحمله خلکو سره پرتله کړئ

چې نه صبر لري او نه د اجر تمه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

➢ همدا یوه کوچنۍ دانه!

ډاکټره «أريج العوفي» وايي: ډېر مؤدبانه يې دروازه وټکوله. ما ورته وويل: مهرباني وکړئ . يوه شاوخوا څلوېښت کلنه ښځه له خپل مېړه او لور سره را داخل شوه. له بڼې يې معلومېده چې د ځان ډېر خيال ساتي. پر څوکۍ کېناسته او خبرې يې پيل کړې:

– ډاکټر صاحبې، يوه ستونزه لرم چې له ډېر وخت راهيسې مې ځوروي، غواړم درسره پرې مشوره وکړم.

ما په موسکا ورته وويل: مهرباني.

د هغې مسئلې په اړه يې خبرې پيل کړې چې کلونه يې کړولې وه: څو داني يې پر مخ راختلي وې د ډېرو ډاکټرانو او ښکلا مرکزونو دروازې يې ټکولې وې، اوس يې هم داسې دوا خوړله چې که سمه ونه خوړل شي، معده يې خرابوي.

ما وپوښتل: دا داني چېرته دي؟

څو هغې ځای ونه ښود او بيا يې د خپلو روحي دردونو او لګښتونو کيسه شروع کړه.

بيا مې وويل: بښنه غواړم، آيا کولی شم دا داني معاينه کړم؟

مخ يې راته نژدې کړ، څو تقريبا هيڅ دانه پرې نه وه!

ما وويل: بښنه غواړم، څو کومه دانه مو مطلب ده؟

وېي ويل: همدا ده ډاکټر صاحبې، همدا يوه! ډېره کوچنۍ ده، په اساني نه ښکاري!

ما وويل: همدا يوه کوچنۍ دانه تاسو دومره ځوروي؟

وېي ويل: هو ډاکټر صاحبې، له همدې کبله مې رواني ستونزه پيدا کړې ده، مهرباني وکړئ مرسته راسره وکړئ!

ما وويل: مګر ستاسو د مخ حالت ډېر ښه دی...

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې يې را قطع کړې وېې ويل: افففف، څه وايې ډاکټرې! زما د مخ حالت هيڅ ښه نه دی، زه بالکل راضي نه يم!

ما ځان په سختۍ کنټرول کړ، ځکه ډېر سخت سخت ناروغان مې ليدلي وه ډېر بد وضعيت به يې وه، ان ځينې يې په لاعلاجه ناروغيو اخته وو، خو له هغو څخه مې يوازې شکر، حمد او صبر ليدلی و. په نرمه لهجه مې ورته وويل: ګرانې خورې، زما په اند دا موضوع دومره هم ستره نه ده لکه څنګه چې ته فکر کوې. ان دا دوا چې خوري، زما په اند ضروري نه ده، کولی شې نن يې پرېږدې. خو د دې کوچنۍ دانې په اړه، له تا غوښتنه کوم چې دومره پام ورته مه کوه، د ګيلاس ډکې برخې ته وګوره، د هغو ټولو نعمتونو په اړه سوچ او غور وکړه چې خدای درکړي دي او شکر پرې وباسه.

له څه شيبې چوپتيا وروسته يې وويل: ډاکټرې، زه غواړم علاج ته دوام ورکړم، غواړم دا دانه ورکه شي.

دا ځل ما د هغې خبره پرې کړه او ورته مې وويل: ډېره ښه ده خورې، دا ستا پرېکړه ده، علاج ته دوام ورکړه، هر وخت چې وغواړې دوا پرېږدې، دروازه درته خلاصه ده پرېښودلی يې شي.

ما تمه لرله چې مېړه به يې زما خبره تأييد کړي، مثلاً وبه وايي: ګرانې، علاج ته اړتيا نشته، دا کوچنۍ دانه په دومره زحمت نه‌ارزي...

خو تر پايه چوپ ناست و، هيڅ يې نه ويل! امان له ځينو خاوندانو!

(c) ketabton.com: The Digital Library

➢ په پای کې:

زمـــا ناروغــــه وروره او خــــورې... ډاکـــټر صـــاحبانو... د نـــاروغ پـــایوازه... دا لنډې خبرې د ناروغۍ په اړه وې.

لـــه لـــوی الله څخـــه غـــواړم چې دا خـــبرې ګټـــورې وګرځـــوي . الله دې‌ـــر پـــوه دی، او درود، ســـلام او برکتونـــه دې وي پـــر پېغمـــبر محمـــد ﷺ، د هغـــه پـــر کـــــــــــــــــــــــــــــــــــــــورنۍ او اصـــــــــــــــــــــــــــــــــحابو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماخذونه:

[۱] رواه مسلم
[۲] رواه بخاری و مسلم
[۳] رواه مسلم
[۴] رواه احمد
[۵] رواه بخاری
[۶] رواه مسلم

پای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library